

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav obecné lingvistiky

**Stručná historie východní Karélie a její význam
pro formování finského vlastenectví**

Brief history of Eastern Karelia and its importance
for formation of Finnish patriotism

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Himmelová

Ráda bych poděkovala Mgr. Lence Fárové, Ph.D., za odbornou pomoc při překladech finských textů a za cenné připomínky k formální stránce práce. Dále děkuji Mgr. Alici Vondryš, Ph.D., za rady týkající se obsahu práce.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jyväskylä dne 31. července 2014

Tereza Himmelová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá východní Karélií, která sehrála významnou roli pro formování finského vlastenectví a vedla, kromě jiných faktorů, k probuzení národního citění obyvatel Finska. Nejdříve je tato oblast geograficky zařazena a následně jsou vysvětleny pojmy související s Karélií. Dále následuje krátké uvedení do problematiky vlastenectví a nacionalismu a do vývoje finského národního uvědomění. Stěžejní část práce je tvořena dvěma kapitolami - první je věnována historii východní Karélie a druhá pojednává o vztahu Finů k východní Karélii v první polovině 19. století.

Klíčová slova: východní Karélie, vlastenectví, patriotismus, Finsko, Kalevala, Lönnrot, finština, lidové básnictví

Abstract

This bachelor thesis deals with Eastern Karelia, which played an important role in formation of Finnish patriotism and led, among other factors, to the awakening of national feeling of Finnish people. First, the area is geographically classified and then concepts related to Karelia are explained. This is followed by a brief introduction to the topic of patriotism and nationalism and the development of Finnish national consciousness. The main part of this work consists of two chapters – the first is dedicated to the history of Eastern Karelia, the second deals with the relationship of Finns to Eastern Karelia in the first half of the 19th century. **Keywords:** Eastern Karelia, patriotism, Finland, Kalevala, Lönnrot, Finnish, folk poetry

Tiivistelmä

Tämä kandidaatintyö käsittelee Itä-Karjalaa, jolla oli merkittävä rooli suomalaisen patriotismin muodostumisessa. Suomalainen patriotismi johti muiden tekijöiden ohella Suomen asukkaiden kansallistunteen heräämiseen. Ensin Itä-Karjalan alue määritellään maantieteellisesti ja sitten selitetään Karjalaan liittyviä käsitteitä. Sen jälkeen seuraa lyhyt johdanto patriotismin ja nationalismin problematiikkaan ja Suomen kansallisen tietoisuuden kehitykseen. Kandidaatintyön keskeinen osa koostuu kahdesta kappaleesta - toisessa käsitellään Itä-Karjalan historiaa ja toisessa suomalaisten suhdetta Itä-Karjalaan 1800-luvun alkupuolella. **Avainsanat:** Itä-Karjala, isänmaallisuus, patriotismi, Suomi, Kalevala, Lönnrot, kansanrunous

OBSAH

I. ÚVOD.....	8
1. Karélie.....	9
<i>Suomen Karjala</i> (finská Karélie).....	9
<i>Venäjäin Karjala</i> (ruská Karélie)	10
<i>Karjalan tasavalta</i> (Karelská republika)	10
<i>Karjalankannas</i> (Karelská šíje)	10
<i>Laatokan Karjala</i> (Ladožská Karélie).....	10
<i>Luovutettu Karjala</i> (odstoupená Karélie)	10
<i>Itä-Karjala</i> (východní Karélie)	11
2. Rozvoj národního cítění.....	14
2.1 Vlastenectví a nacionalismus.....	14
2.2 Fáze národního uvědomění.....	15
2.3 Finské národní uvědomění.....	15
II. STRUČNÁ HISTORIE VÝCHODNÍ KARÉLIE.....	17
1. <i>Muinais-Karjala</i> (Dávná Karélie).....	17
2. Doba vikingská.....	18
3. Pod vlivem Novgorodu.....	19
4. Boje o východní Karélii v letech 1580-1741.....	21
5. Život ve východní Karélii v 17. a 18. století.....	23
6. Období národního obrození	24
7. Počátek 20. století.....	24
8. Období mezi lety 1917-1939.....	27
9. Během zimní a pokračovací války.....	31
10. Po pokračovací válce.....	32
11. Nejnovější vývoj.....	34
III. VZTAH FINSKÝCH VZDĚLANCŮ K VÝCHODNÍ KARÉLII V 1. POL. 19. STOLETÍ.....	35
1. Z provincie autonomním velkoknížectvím.....	35
2. Turkuský romantismus.....	36
2.1 Johan Jakob Tengström.....	37
2.2 Johan Gabriel Linsén.....	37
2.3 Adolf Ivar Arwidsson.....	38
3. Pohledy obrácené na východ.....	39
3.2 Obchodníci z východní Karélie.....	40

3.3 Henrik Gabriel Porthan	40
4. První sběratelé východokarelské poezie.....	41
4.1 Zacharias Topelius starší.....	41
4.2 Anders Johan Sjögren.....	41
4.3 Jacob Fellman.....	42
5. Hledání vlastní historie.....	43
5.1 Zacharias Topelius mladší.....	43
6. Runebergův epos <i>Hirvenhihtäjät</i>	44
7. Elias Lönnrot a <i>Kalevala</i>	45
7.1 Lönnrotovy cesty do východní Karélie.....	45
7.2 Reakce na <i>Kalevalu</i>	46
7.3 Význam <i>Kalevaly</i>	48
7.4 Dějiště <i>Kalevaly</i>	49
7.5 Bjarmia.....	50
8. Další sběratelé básní.....	51
9. Mathias Aleksanteri Castrén.....	52
IV. ZÁVĚR.....	55
V. POUŽITÉ PRAMENY.....	59
Primární literatura.....	59
Sekundární literatura.....	59
Internetové zdroje.....	61
VI. PŘÍLOHY.....	62

Obrazové přílohy v textu

Mapa 1: Karélie.....	11
Mapa 2: Karélie.....	12
Mapa 3: Odstoupená Karélie.....	13
Obr. 1: Skalní kresba v oblasti řeky Uikujoki.....	17
Mapa 4: Ingrie.....	19
Mapa 5: Kraj Käkisalmi.....	22
Mapa 6: Obce Repola a Porajärvi.....	28

SEZNAM ZKRATEK

KASNT	<i>Karjalan Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta</i> (Karelská Autonomní Sovětská Socialistická republika)
KSSNT	<i>Karjalais-Suomalainen Sosialistinen Neuvostotasavalta</i> (Karelsko-finská Sovětská Socialistická republika)
KTK	<i>Karjalan Työkansan Kommuuni</i> (Karelská Dělnická Komuna)
NEP	Nová ekonomická politika

I. ÚVOD

Před psaním této práce pro mne byla východní Karélie oblastí, z níž pocházejí básně finského národního eposu *Kalevaly* a územím, na které si Finové ve 40. letech během války činili nárok, ačkoli jim nikdy historicky nepatřilo.¹ Snaha doplnit tyto útržkovité informace mě vedla k výběru tématu práce.

Východní Karélie byla ve 20. století v popředí zájmu finských historiků a dodnes je ve Finsku diskutovaným tématem. Vztahem Finů k východní Karélii se zabývala např. finská historička Hannes Sihvo, podle níž se vyvíjel ve třech fázích. V první fázi se jednalo o romantický zájem badatelů a sběratelů básní. Ve druhé fázi zesiloval národní cit a kladl se více důraz na národnost. Začala být stále více vyzdvižována kmenová příbuznost Finů a Karelanů a objevovaly se první myšlenky na připojení území východní Karélie k Finsku. Třetí fáze měla již silně politický charakter.² Vědomí kmenové příbuznosti dalo vzniknout myšlence vytvoření tzv. *Suur-Suomi* (Velkého Finska), které by do svých hranic pojmuló finské příbuzné národy, tedy i území východní Karélie. Vojenské plány Finů na dobytí východní Karélie během pokračovací války³ se poté opíraly především o myšlenky, zdůrazňované ve druhé a třetí fázi zájmu o východní Karélii. K nim patřilo vyzdvižování kmenové a geografické sounáležitosti či snaha spojit příbuzné kmeny v jeden národ a osvobodit tak Karelany od ruského vlivu.⁴

Práce si klade za cíl popsat význam východní Karélie pro Finsko v počátečním období národního uvědomování. Bude tedy popsáno období romantického zájmu finských vzdělanců o východní Karélii. Období, jež připravilo půdu pozdějším již zmíněným národně-politickým snahám. Cílem práce je také seznámit čtenáře s oblastí východní Karélie, čemuž poslouží její zařazení do kontextu celé oblasti Karélie a průřez jejími dějinami.

V úvodní kapitole bude definován termín východní Karélie a geograficky zařazená celá oblast Karélie. Dále kapitola krátce uvede do problematiky vlastenectví, nacionalismu a vývoje národního uvědomění. Těžištěm práce bude druhá a třetí kapitola. Ve druhé kapitole bude představena historie východní Karélie a v kapitole následující popsán vztah finských vzdělanců k východní Karélii v první polovině 19. století.

Při sestavování této práce čerpám především z finské literatury a pramenů, které nejsou dostupné v českém jazyce. Překlady jsou tedy, pokud není uvedeno jinak, mé vlastní.

---

1 Viz příloha B.

2 Sihvo 2003, s. 15.

3 Vysvětleno v poznámce pod čarou na s. 10.

4 Jääskeläinen, s. 33–50; Laine 1982, s. 21, 33–34, 80.

1. Karélie

Oblast Karélie je obtížné přesně definovat. Do roku 1990 bylo ve Finsku napsáno 226 závěrečných prací, zabývajících se její historií. Tyto práce obsahují přes čtyřicet různých definic oblasti Karélie.⁵ Množství rozdílných definic vychází z toho, že se jedná o poměrně rozsáhlou oblast, jejíž hranice se kvůli mocensko-územním bojům mezi Švédskem a Ruskem mnohokrát měnily. Území obývané kmenem Karelanů se ve 12. století dostalo pod vliv Novgorodu, v průběhu staletí byla poté oblast několikrát rozdělena a byla úplně nebo částečně součástí Švédska, Ruska nebo Finska.⁶ První dělení Karélie proběhlo v r. 1323 při *Pähkinäsaaren rauha* (Orechovském míru), kdy byla hranice vedena přes Karelskou šíji a oblast obydlená Karelany byla rozdělena mezi dva státy.⁷ V rámci *Stolbovan rauha* (Stolbovského míru) r. 1617 byla východní část Karélie definitivně oddělena od Finska.⁸

Pojem Karélie je obtížně definovatelný také proto, že toto území nebylo nikdy státem. Národně-geografický pojem Karélie zahrnuje nynější oblast obydlenou kmenem Karelanů. V současnosti je rozdělená mezi Finsko a Rusko.⁹ Hranice jednotlivých částí Karélie se liší v závislosti na tom, zda je určují správní, národní nebo geografické faktory. Jazyková hranice je například západněji než správní, geologická a přírodně-historická hranice se naopak nachází více na východě.¹⁰

Tato kapitola uvádí pojmy, které se ve Finsku nejčastěji užívají v souvislosti s Karélií. Jde o správní, geografické i historické pojmy. Pojmy jsou zde vysvětleny podle toho, v jakém smyslu se užívají ve finském prostředí. Pro Karelany nebo Rusy mohou znamenat něco jiného.¹¹ U každého hesla uvádím nejdříve finský termín a poté český. Dále v textu budu pro přehlednost a lepší čitelnost užívat český termín. Za popsanými pojmy následují mapy, aby si o jednotlivých částech Karélie mohl čtenář udělat lepší představu.

***Suomen Karjala*¹² (finská Karélie)**

Pod tímto pojmem se dnes rozumí dvě provincie v jihovýchodním Finsku, *Pohjois-Karjala* (Severní Karélie) a *Etelä-Karjala* (Jižní Karélie). Tato oblast je historicky nejvýchodnější finskou

---

5 Hämynen; Sihvo, s. 18.

6 Seppälä 1994, s. 9–10.

7 Jääskeläinen, s. 8; Hämynen, s. 18.

8 Jääskeläinen, s. 10.

9 Hämynen 1994, s. 17, 20.

10 Jääskeläinen, s. 3–4.

11 Mikkonen; Salonen; Manni-Lindqvist, s. 107.

12 Následující pojmy jsou vysvětleny podle Mikkonen; Salonen; Manni-Lindqvist, s. 105–107, pokud není uvedeno jinak.

provincií. Severní Karélie spadá pod *Itä-Suomen lääni* (kraj Východní Finsko), Jižní Karélie patří *Etelä-Suomen lääni* (kraj Jižní Finsko). Viz mapa 1.

***Venäjän Karjala* (ruská Karélie)**

Ruská Karélie je tvořena především *Karelskou republikou* (viz níže). Dále tento pojem zahrnuje oblast *Tverin Karjala* (Tverské Karélie, viz mapa 1). Pro oblast ruské Karélie se používá také pojmenování *Itä-Karjala* (východní Karélie), *Kauko-Karjala* (Daleká Karélie) nebo *rajantakainen Karjala* (Karélie za hranicí). Viz mapa 1

***Karjalan tasavalta* (Karelská republika)**

Tento název nese od r. 1992.¹³ Severní část *Karelské republiky* tvoří *Vienan Karjala* (také *Viena*, Dvinská Karélie), střední část *Aunuksen Karjala* (také *Aunus*, Oloněcká Karélie), jižní část *Laatokan Karjala* (Ladožská Karélie), oblast Sallan-Kuusamo a východní oblasti Oněžského jezera. Viz mapa 1 a 2.

***Karjalankannas* (Karelská šíje)**

Často se používá zkrácený název *Kannas* (Šíje). Jde o část Karélie ohraničenou Finským zálivem, Ladožským jezerem a finským jezerem Saimaa. Dnes patří do oblasti ruského Petrohradu. Viz mapa 1.

***Laatokan Karjala* (Ladožská Karélie)**

Ladožská Karélie je oblast, nacházející se severně od Ladožského jezera, která před válkami 1939-1944¹⁴ patřila Finsku. Pro nejvýchodnější část Ladožské Karélie se ve Finsku užívá termín *Raja-Karjala* (hraniční Karélie). Viz mapa 1 a 2.

***Luovutettu Karjala* (odstoupená Karélie)**

Pod tímto názvem se rozumí Karelská šíje a převážná část Ladožské Karélie, oblasti, které Finsko po válkách 1939-1944 odstoupilo Sovětskému svazu. Tento termín se objevil až po zimní válce.¹⁵ Viz mapa 3.

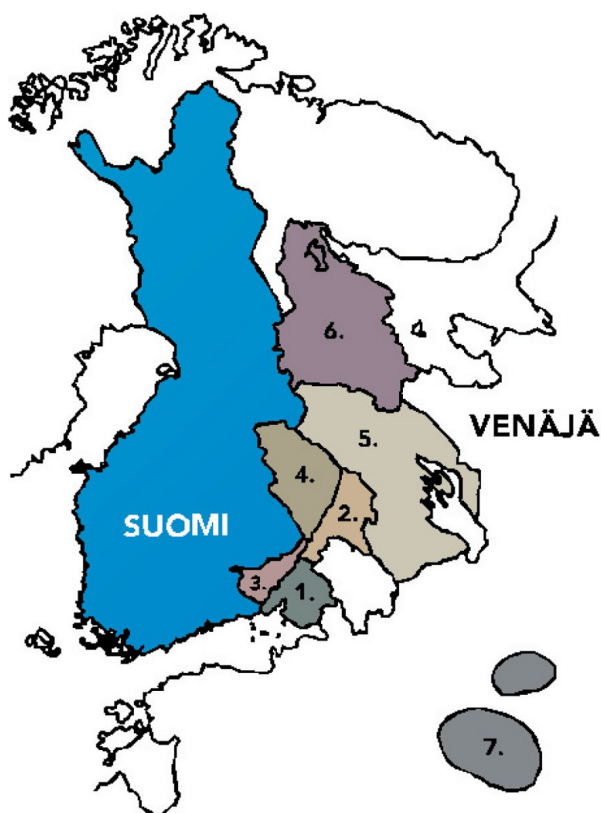
13 Více v kapitole II. Stručná historie východní Karélie.

14 Válečné konflikty mezi Finskem a Ruskem v období druhé světové války. letech 1939–1940 (zimní válka) a 1941–1944 (pokračovací válka). Viz Jutikkala; Pirinen 1999, s. 388–395, 401–407.

15 Hämynen, s. 24.

Itä-Karjala (východní Karélie)

Termín východní Karélie ve smyslu, ve kterém se dnes užívá, poprvé použil Theodor Homén ve svém díle *Itä-Karjala ja Kuollan Lappi*, které vyšlo v r. 1918. Po *Tarton rauha* (mírové dohodě v Tartu či Dorpatech) r. 1920 se termín začal systematicky používat k označení Karélie, nacházející se na opačné straně finské východní hranice a v tomto významu se také ustálil.¹⁶ Toto označení tedy zjednodušeně znamená oblast obydlenou Karelany, která se nenachází na území dnešního Finska. Kromě odstoupených oblastí a východní části Oněžského jezera tato oblast odpovídá dnešní *Karelské republice*. Tvoří ji dvě historické provincie, Dvinská a Oloněcká Karélie. Pojmenování východní Karélie a ruská Karélie se často užívají souběžně, ale nelze je považovat za úplně shodné. Podle Jääskeläinena¹⁷ tyto pojmy neoznačují stejnou oblast. Dříve se ve Finsku užívaly termíny Karélie za hranicí, *Kaukokarjala* (daleká Karélie), *Takakarjala* (zadní Karélie) a ruská Karélie, které odkazují k dávnému geografickému celku Karélii, oblasti obydlené Karelany, která byla v rámci Stolbovského míru r. 1617 rozdělena na ruskou a finskou část. Viz mapa 1 a 2.

Tato ilustrativní mapa poměrně přehledně ukazuje polohu jednotlivých částí Karélie.

Suomi – Finsko
Venäjä – Rusko

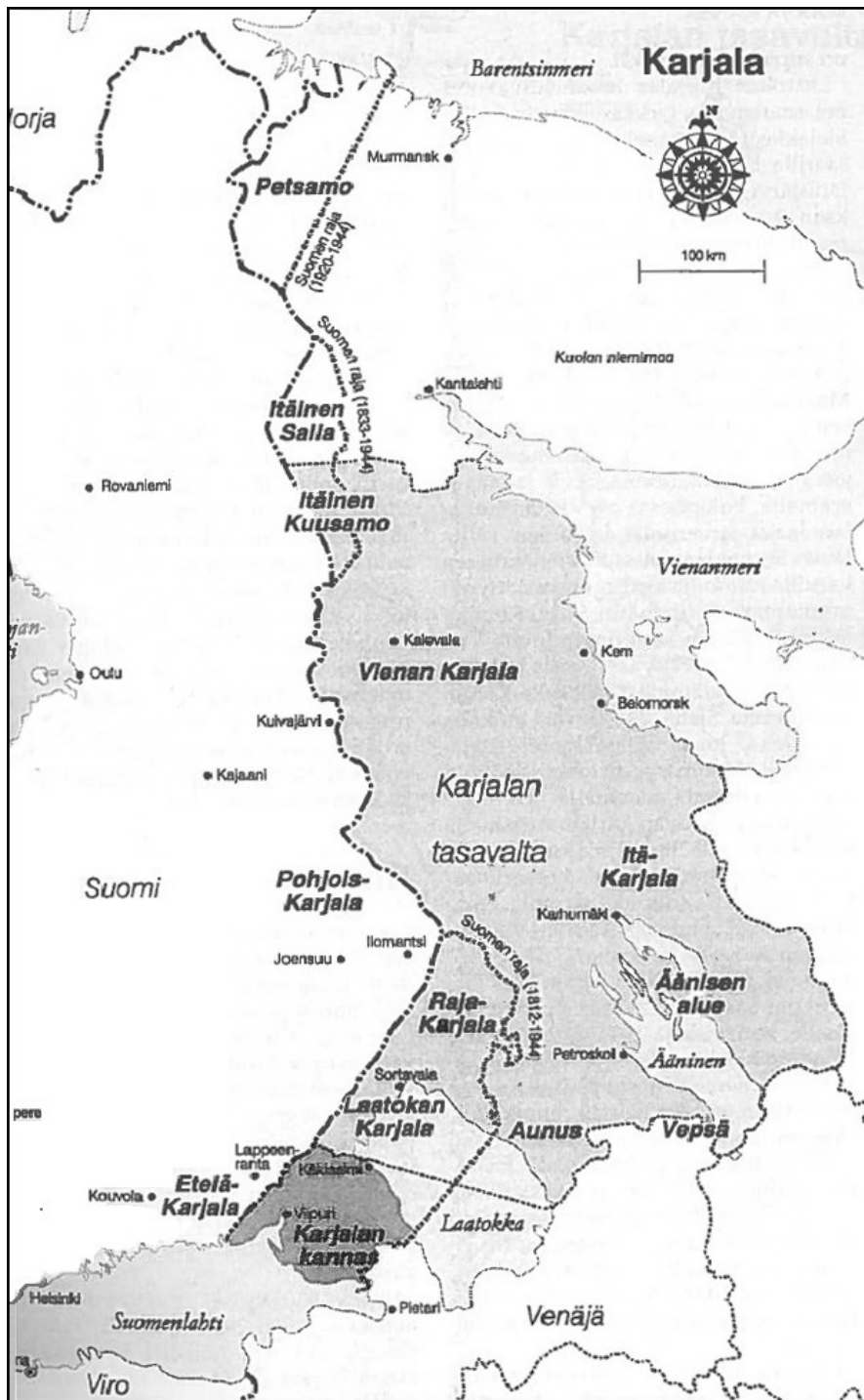
1. Karelská šíje
2. Ladožská Karélie
3. Jižní Karélie
4. Severní Karélie
5. Oloněcká Karélie
6. Dvinská Karélie
7. Tverská Karélie

Pod finskou Karélii patří oblasti 3 a 4. Ostatní patří k ruské Karélii. *Karelská republika* zahrnuje oblasti 2, 5 a 6. Do východní Karélie se obvykle řadí oblasti 2, 5 a 6.

Mapa 1. Karélie (http://prokarelia.net/images/karjalat_i.jpg 25.1.2014)

¹⁶ Jääskeläinen, s. 2.

¹⁷ Tamtéž.

Mapa 2. Karélie (Lehtipuu, s. 17)

Tato mapa doplňuje některé dosud nezobrazené části Karélie. Vpravo nahoře leží *Vienanmeri* (Bílé moře), uprostřed *Karelská republika* (zde středním odstínem šedé) a části, které ji tvoří. Vpravo ve spodní části mapy leží *Ääninen* (Oněžské jezero) a je zde pojmenována i oblast, která jej obklopuje (*Äänisen alue*). Nejtmavší šedou je vyznačena Karelská šíje, vedle které napravo leží *Laatokka* (Ladožské jezero). Hranice východní Karélie, která je zde také uvedena (ve střední části *Karelské republiky*), nejsou z této mapy příliš jasné. Měly by však odpovídat hranicím *Karelské republiky*.

Mapa 3. Odstoupená Karélie (Lehtipuu, s. 113)

Tato mapa zobrazuje oblasti tzv. odstoupené Karélie. Na malé mapce jsou tmavě vyznačeny oblasti u východní hranice, které Finsko odstoupilo po pokračovací válce Sovětskému svazu. Kromě Karelské šíje a části Ladožské Karélie, jež jsou zde zobrazeny podrobně, se Finsko muselo vzdát také oblasti Pečenga a oblasti Sallan-Kuusamo (tmavě vyznačeny na mapce v levém horním rohu).

2. Rozvoj národního cítění

Tato kapitola zahrnuje vymezení pojmů *vlastenectví* a *nacionalismus*, neboť dle mého názoru lze vzájemným srovnáním těchto dvou pojmů lépe pochopit jejich podstatu a vzájemný vztah. Vysvětlení těchto myšlenkových směrů je důležité také pro tématické a časové vymezení této práce. Dále tato kapitola krátce pojednává fáze národního obrození.

2.1 Vlastenectví a nacionalismus

Vlastenectví se užívá souběžně s pojmem patriotismus, které je odvozeno z řeckého *patriotes* (= rodák, krajan)¹⁸. Souběžně se užívá také termín láska k vlasti. Andrew Heywood charakterizuje tento pojem takto: „*V širším smyslu je patriotismus psychologická oddanost nebo pocit spolupatříčnosti k určité sociální skupině, který se kdysi vztahoval na kmen nebo určité území, ale dnes má obvykle podobu ‚národního‘ patriotismu.*“ Vlastenectví je podle něj cítění, pocit věrnosti k zemi nebo k jejímu způsobu života.¹⁹

Nacionalismus naopak Heywood označuje jako politickou doktrínu, tj. „*přesvědčení, že si národy mají vládnout samy.*“ Vlastenectví uvádí jako jeden ze základních předpokladů vzniku a rozvoje nacionalismu. Ve chvíli, kdy národní uvědomění spojené s národní hrdostí začne být doprovázeno touhou po národním sebeurčení a samosprávě, lze mluvit o přechodu od vlastenectví k nacionalismu. Jak uvádí Heywood, principem nacionalismu je „*právo na národní sebeurčení*“.²⁰

Nacionalismus bývá často spojován s bojem za národní osvobození, kdy se jeden národ snaží zbavit nadvlády jiného národa. Silné nacionalistické cítění, popř. snaha o územní expanzi na úkor jiného národa však může vyvolat konflikty a nenávisť mezi národy.²¹

Miroslav Hroch²² uvádí několik způsobů chápání nacionalismu. Z nich bych pro tuto práci ráda vyzdvihla jeden, který dobře ilustruje rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem a vztahuje se také k Finsku a východní Karélii. Hroch uvádí, že malé národy (jejich historiografie a jazykový úzus) charakterizují nacionalismus podle „*jeho postoje k ostatním národům*“.²³ Malé národy často chápou nacionalismus jako vlastní expanzivní snahy o podrobení si národa jiného, při nichž ovšem často nadhodnocují své síly a možnosti. Vlastenectví je pak protipól takového nacionalismu.

---

18 *Velký sociologický slovník*, heslo *patriotismus*, s. 760.

19 Heywood, s. 139.

20 Tamtéž.

21 Tamtéž, s. 141, 143.

22 Mezinárodně uznávaný český historik, zabývající se mj. vznikem a vývojem národních hnutí menších evropských národů.

23 Hroch 1971, s. 20.

Označuje defenzivní, obranný postoj vůči ostatním (větším) národům. Právě tento defenzivní postoj označuje Hroch jako základní odlišovací charakteristiku patriotismu a nacionalismu.²⁴ I přesto, že jsou Finové malým národem se zhruba pěti milióny obyvatel, mají ve své historii období, kdy se pokoušeli vojensky expandovat. Jejich cílem byla východní Karélie.²⁵

2.2 Fáze národního uvědomění

M. Hroch rozděluje proces národního obrození a politické mobilizace těchto národů do třech fází.²⁶

První fáze (fáze A) byla obdobím, kdy vzdělaní lidé zaměřili pozornost na jazyk, literaturu a kulturu svého lidu. Někdy se zabývali také územím, které příslušná etnická skupina obývala. Tento zájem vycházel nejen z osvícenské snahy o poznání, ale především z velmi kladného až citového vztahu k vlastní zemi a vlastní etnické skupině. Tato fáze dala základ národním hnutím. Nejednalo se však o žádný organizovaný politický program s konkrétním cílem. Zájem byl soustředěn pouze v malém okruhu vzdělanců.

Ve druhé fázi (fáze B) se zájem o vlastní jazyk a kulturu začal postupně šířit mezi lidi, čímž docházelo k zesilování národního uvědomování. Tato fáze byla obdobím národní agitace, kdy z okruhu vzdělaných vycházela snaha přesvědčit příslušníky své země o vlastních hodnotách, např. kulturních.

Třetí fáze (fáze C) už představovala masové hnutí. Národní agitace vzdělanců získávala odezvu mezi širší vrstvou obyvatel. Šlo již o desetitisíce lidí, kteří si uvědomovali hodnoty své etnické skupiny. Tato fáze národního hnutí za vhodných podmínek vedla k vytvoření samostatného státu.

2.3 Finské národní uvědomění

Finské národní uvědomění má kořeny v druhé polovině 18. století. Jak uvádí Hroch, počátky uvědomělého vlastenectví zde lze datovat od 60. let 18. století. Zasloužil se o ně především Henrik Gabriel Porthan, osvícenský učenec, který jako jeden z prvních odděloval finskou vlast od švédské. Díky Porthanovi a jeho žákům vznikly základy dějin, které pojímaly Finsko jako samostatný historický celek.²⁷ V prvních desetiletích 19. století, kdy ve Finsku doznávaly patriotistické

---

24 Hroch 1971, s. 20.

25 Více v kapitole II. Stručná historie východní Karélie, s. 27.

26 Hroch 1999, s. 15–16.

27 Hroch 1971, s. 51–52.

myšlenky, stoupal zájem o finský jazyk, literaturu a historii. V prvních desetiletích finské autonomie zároveň sílila snaha o pozvednutí finštiny na úroveň švédštiny. Z patriotického hnutí se začala postupně profilovat jeho nacionalistická větev, *fennomania* (hnutí za finství).²⁸ Toto období odpovídá první fázi národního obrození. Rozdíl mezi vlastenci a nacionalisty v tomto období byl především v postoji k jazykové otázce. Vlastenci v první polovině 19. století nepovažovali švédštinu, která v té době byla ve Finsku úředním jazykem a převládala také v kulturních kruzích, za problém, ba si jí vážili a jejich cílem bylo pozvednout novou finskojazyčnou kulturu po bok staré švédskojazyčné.²⁹ Patřil k nim např. básník J. L. Runeberg a spisovatel Z. Topelius.³⁰ Příznivci hnutí za finství, tzv. *fennomanit* (fennomané), se však s tímto smírným postojem neztotožňovali. Požadovali, aby finština byla jediným jazykem na území autonomního velkoknížectví. Vůdčí osobností příznivců hnutí za finství byl „národní filosof“ Johan Vilhelm Snellman (1806-1881), který zdůrazňoval jazyk jako základ národní kultury.³¹ Hroch o tomto období jazykových snah, ztělesněných osobou Snellmana, který vytvořil vlastenecký program založený na finštině, hovoří jako o nové vlně vlastenectví – vlastenectvím jazykovém a kulturním.³²

Období zhruba od r. 1848, kdy ve Finsku vládla snaha rozšířit tento vlastenecký program mezi obyvatele, řadí Hroch do druhé fáze národního obrození. Fennomané jsou podle něj ‚finští vlastenci‘.³³ Také Mylly uvádí, že aktivní působení tohoto hnutí především v druhé polovině 19. století můžeme považovat za druhou fázi národního obrození.³⁴ Třetí fázi bychom zařadili na konec 19. století.³⁵

S vývojem patriotismu a nacionalismu souvisí i charakter zájmu o východní Karélii. Jak je uvedeno výše, vlastenectví se v uvědomělejší formě ve Finsku formovalo již v 18. století. Po přelomu století a od začátku finské autonomie docházelo k postupnému zesilování vlastenectví a od poloviny 19. století lze již mluvit o nacionalismu. Tato práce se zaměřuje právě na období první poloviny 19. století, kdy docházelo k rozvoji vlastenectví, k čemuž, jak se pokusím dále v práci dokázat, výrazným způsobem přispěla oblast východní Karélie.

---

28 Mylly, s. 46–47.

29 Tamtéž.

30 Tamtéž, s. 48.

31 Tamtéž, s. 66.

32 Hroch 1971, s. 54–56.

33 Tamtéž.

34 Mylly, s. 66.

35 Tamtéž.

II. STRUČNÁ HISTORIE VÝCHODNÍ KARÉLIE

1. *Muinais-Karjala* (Dávná Karélie)

Východní Karélie byla osídlená již v době kamenné zhruba 7000 let př. n. l. První obyvatelé přišli do oblasti mezi jezerem Saimaa, Oněžským jezerem a Bílým mořem před asi 9000 lety. Tito obyvatelé pocházeli z východu, jejich etnický a jazykový původ je nejasný. Nejstarší obyvatelé východní Karélie pravděpodobně dali genetický základ karelskému a finskému národu.³⁶

Ve 4. tisíciletí př. n. l. zde převládala tzv. kultura hřebenové keramiky, která je obvykle spojována s ugrofinským obyvatelstvem. Tato keramika byla nalezena v oblasti Oněžského jezera, Ladožské Karélie, Karelské šíje a také v dnešní finské Karélii. Z tohoto období se ve východní Karélii zachovaly skalní kresby. Velké množství jich je k vidění poblíž břehu Bílého moře, v ústí řeky Uikujoki (viz obr. 1). V této době docházelo k pomalému osídlování východní Karélie z východu od řeky Volhy.³⁷

Obr. 1: Skalní kresba (lov losů) v oblasti řeky Uikujoki. (Savatjev 1970 in Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 26)

³⁶ Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 13–14.

³⁷ Tamtéž, s. 14–15.

V době bronzové (1200-500 př. n. l.) bylo ve východní Karélii šest trvale osídlených oblastí. Na západním, severním a východním břehu Oněžského jezera, u jezer Säämäjärvi a Himolanjärvi v Oloněcké Karélii, a dolním toku řeky Uikujoki poblíž Bílého moře. Z počátku prvního tisíciletí není k dispozici mnoho nálezů, o oblasti východní Karélie v době železné tedy zatím neexistuje konkrétnější představa. Na základě malého množství nálezů však lze říci, že osídlování zde probíhalo během doby bronzové a pokračovalo i na začátku doby železné.³⁸

V mladší době železné (300 př. n. l.-600 n. l.) se zřejmě kvůli chladnějšímu podnebí osídlování zpomalilo. V prvních staletích našeho letopočtu docházelo k rozdělování obyvatel na menší skupiny, které se odlišovaly způsobem života a obchodními styky. Na západě převládalo zemědělství a obchod probíhal především se Švédskem. Ve východní části převládalo žďáření (vypalování lesů za účelem získání zemědělské půdy) a lidé obchodovali s Ruskem. Toto vedlo k jazykové diferenciaci na západní a východní nářečí a poté k vytvoření kmenových společenství.³⁹

2. Doba vikingská

Během doby vikingské (8.–11. st. n. l.) se od sebe na severní straně Finského zálivu oddělily samostatné kmeny Finska, Häme a Karélie. Kulturním centrem byl v tomto období severní břeh Ladožského jezera, od oblasti Käkisalmi (viz mapa 5, s. 21) po oblast města *Aunus* (Oloněc) na východním břehu Ladožského jezera.⁴⁰

V posledních dvou staletích prvního tisíciletí život ve východní Karélii ovlivnila obchodní činnost vznikající ruské říše. Z východní Karélie se stala oblast, z níž byly dodávány kožešiny varjažským⁴¹ velkoobchodníkům.⁴² Kožešiny sháněli a dodávali noví přistěhovalci, kteří přišli do oblasti východní Karélie z oblasti dávné Häme.⁴³ Tito lidé se usadili na březích Ladožského jezera, kupovali kožešiny od Laponců a prodávali je varjagům. Takto velmi zbohatli a osídlili oblast dále k městu Oloněc a řece Svir za Ladožským jezerem. Obyvatelé východní Karélie se usídlili také na březích Bílého moře, neboť zde byla velká naleziště soli.⁴⁴

Lidé, obývající oblast od Ingrie po řeku Svir (viz mapa 4 níže), jsou ve starých pramenech nazýváni jako „Čudové“. Čudové žili také na východní straně Oněžského jezera.

---

38 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 18–19.

39 Tamtéž, s. 20.

40 Tamtéž, s. 22, 24.

41 Varjagové byli švédští vikingové, jež se při svých obchodních cestách obraceli na východ, jejich cílem byly kontakty s Araby. Varjagové se jim říkali v Rusku. Jejich východní kolonie daly vzniknout ruskému státu. (Jutikkala; Pirinen 2001, s. 19).

42 Jääskeläinen, s. 5.

43 Jaakkola, Jalmari 1935, s. 239 in: Tamtéž.

44 Tamtéž, s. 5–6.

Mapa 4: Ingrie (<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/inkerilaisiirtolaiset/images/inkeri.jpg> 23. 6. 2014)

Šedivě označená oblast na této mapě znázorňuje oblast Ingrie, ležící mezi Finským zálivem a Ladožským jezerem. Nahoře na mapě vidíme také město Käkisalmi a vpravo nahoře řeku Svir (fin. *Syväri*).

V době vikingské a křížových výprav existoval pravděpodobně také národ zvaný Permové obývající bájnou zemi Bjarmia. O Bjarmii a jejich obyvatelích se vypráví ve skandinávských ságách. Na základě pramenů lze tuto zemi zařadit do okolí Bílého moře. Národností patřili Permové zřejmě k národu příbuznému Finům. Byli známí jako lovci a obchodníci.⁴⁵ Vztah mezi Karelany a Permy není doposud objasněn. Zmínky o tomto národu se objevují v textech Norů Ottara a Thore Hunda. V 19. století badatelé a historici v národně-romantickém duchu zastávali názor, že Karelané byli součástí této bájně obchodní kultury. Ve 20. století historici zaujímali různé názory. Podle některých badatelů Permové byli Čudové od Oněžského jezera, dle jiného názoru Permové v norských textech byli Karelané.⁴⁶ Pojmenování Karelané je pravděpodobně odvozeno od města „*Korela*“. Tento název se od 12. století objevuje v Novgorodských pramenech a značí celou oblast Ladožské Karélie.⁴⁷

3. Pod vlivem Novgorodu

V 11. století začal být život ve východní Karélii ovlivňován z jihu Novgorodskou republikou (dále jako Novgorod), jejíž sféra vlivu byla rozdělena na pět částí. Jednu z nich tvořila část východní Karélie - Oloněcká Karélie, oblast mezi Ladožským a Oněžským jezerem. V r. 1137

45 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 27.

46 Jääskeläinen, s. 6–7. Více o Bjarmii v souvislosti s *Kalevalou* v podkapitolách 7.4 Dějiště *Kalevaly* a 7.5 Bjarmia.

47 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 25.

Novgorod vybíral daně v oblasti východního břehu Ladožského jezera po město Oloněc a také na východ od Oněžského jezera.⁴⁸ Přestože Karelané platili Novgorodu daně a účastnili se na jeho straně vnitřních mocenských bojů, zachovávali si poměrně dlouho nezávislost.⁴⁹ Roku 1278 ruský kníže Dimitrov částečně ovládl zemi Karelanů. Centrální části Karélie - Karelská šíje a Ladožská Karélie - tak ztratily nezávislost. Odlehlé okrajové části Karélie zůstaly však pravděpodobně nezávislé.⁵⁰

Ve 13. století začaly být výrazné snahy Novgorodu a Švédska o získání nadvlády nad Pohjolou, oblastmi severní Evropy. Okolo r. 1250 byly oba celky odděleny řekou Kymijoki. První skutečná hranice mezi Švédskem a Ruskem byla určena v r. 1323 Orechovským mírem. Hranice vedoucí přes Karelskou šíji k Botnickému zálivu poprvé oddělila východní a finskou Karélii.⁵¹ Švédsku připadly obce Äyräpää a Jääski na Karelské šíji a oblast dnešního města Mikkeli v jihovýchodním Finsku. Oblasti Ladožského a Oněžského jezera a Dvinské Karélie zůstaly Novgorodu.⁵² Politické rozdělení Karélie se přirozeně dotklo také jejich obyvatel. Vliv odlišných kultur narušil jejich společnou identitu a stali se z nich nepřátelé.⁵³ Po Orechovském míru vliv Novgorodu ve východní Karélii sílil.⁵⁴

K silicímu vlivu z ruské strany přispělo i šíření řeckokatolické víry. Část Karelanů se k této víře hlásila už r. 1137. Z první poloviny 13. století pochází zmínka o tom, že ruský kníže Jaroslav II. pokřtil značnou část Karelanů. Z hlediska víry bylo velmi důležité zakládání klášterů, jež byly významnými kulturními a politickými centry. K nejdůležitějším patřil Solovecký klášter, založený r. 1429 na ostrově v Bílém moři. Za zmínku stojí také klášter na ostrově Valaam v Ladožském jezeře, založený již r. 992.⁵⁵

Ve 14. a 15. století se do východní Karélie stěhovalo stále více Rusů, především do oblasti mezi Oněžským jezerem a řekou Severní Dvina, ústící z jihu do Bílého moře. Ruský vliv značně zesílil zejména po r. 1478, kdy Moskevské knížectví dobylo Novgorod a jeho obyvatelé se poté přesouvali na sever.⁵⁶ V letech 1495-96 se moskevský velkokníže Ivan III. pokusil dobýt zpět území, která Novgorod postoupil Švédsku. Chtěl tak rozšířit moc Moskevského knížectví. K žádnému výsledku však nedošlo, Finsko dobyto nebylo a smlouva z Orechova zůstala v platnosti.⁵⁷ Kníže se

---

48 *Karjalan kirja* 1932, s. 232 in: Jääskeläinen, s. 7–8.

49 Jääskeläinen, s. 8.

50 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 41.

51 Jääskeläinen, s. 8.

52 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 45.

53 Tamtéž, s. 47.

54 Jääskeläinen, s. 8.

55 Tamtéž, s. 9.

56 Tamtéž.

57 Jutikkala; Pirinen 2001, s. 60.

spokojil s územím Novgorodu, neboť se musel věnovat boji proti Tatarům.⁵⁸

4. Boje o východní Karélii v letech 1580-1741

Poté nastalo ve východní Karélii na několik desetiletí klidné období. Roku 1510 byl na dobu šedesáti let sjednán mír. Během těchto let značně stoupl počet obyvatel, zejména v kraji Käkisalmi. Na konci 16. století se počet obyvatel východní Karélie pohyboval okolo 135 000. Pro srovnání - okolo r. 1500 zde žilo odhadem 105 000 obyvatel. Šestnácté století bylo také dobou ekonomického růstu, na kterém mělo zásadní podíl zpracování a prodej soli, získávané z Bílého moře.⁵⁹

Ve druhé polovině 16. století se opět rozpoutal boj o východní Karélii. Zdálo se, že politická situace přeje švédským snahám posunout hranici na východ a získat tak celou původní karelskou oblast (oblast Dávné Karélie). Roku 1580 Švédsko dobylo Käkisalmi.⁶⁰ Oblast okolo města Käkisalmi tvořila severní část tzv. „Votské pětiny“, jednoho z pěti krajů, které spadaly pod zdanění Novgorodu.⁶¹ Švédský král Jan III. byl toho názoru, že k této pětině patřila převážná část východní Karélie až k Bílému moři a Severnímu ledovému oceánu. V r. 1592 proto přikázal mírovým vyjednavatelům, aby trvali na udržení Dvinské Karélie a poloostrovu Kola.⁶² Tyto oblasti se však udržet nepodařilo a r. 1595 v *Täyssinän rauha* (Teusinském míru) se Švédsko muselo vzdát i dobytého kraje Käkisalmi.⁶³

Švédsko však nevypustilo východní hranici ze svých politických plánů. Karel IX. pravděpodobně plánoval rozšíření švédského území až k Severnímu ledovému oceánu a Oněžskému jezeru. Tím by Švédsko pojmullo mezi své hranice celý kmen Karelánů.⁶⁴ Na příhodnou situaci k pokusu o uskutečnění těchto plánů nemusel švédský král dlouho čekat. Příležitost se naskytla již na začátku 17. století, neboť Rusko bylo oslabeno vnitřními mocenskými boji. Ruský car Vasilij I. Šujskij hledal pomoc ze strany Švédska. Roku 1609 uzavřel se švédským králem Karlem IX. smlouvu, ve které se Švédsko zavázalo vyslat vojenskou pomoc carovi a Rusko mělo Švédsku postoupit kraj Käkisalmi. Tato smlouva švédského krále povzbudila a proto se v následujících dvou letech pokusil získat poloostrov Kola a upevnit pozici na břehu Bílého moře. Tento pokus skončil neúspěšně. Úspěchu však švédsko-finské jednotky dosáhly v oblastech

---

58 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 73.

59 Tamtéž, s. 74, 105, 107, 81, 111.

60 Jääskeläinen, s. 9.

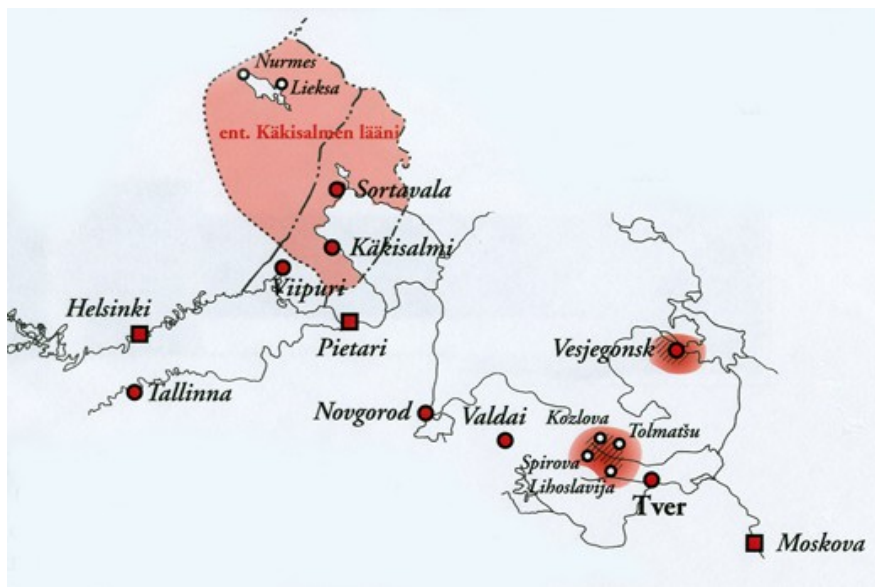
61 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 75–76.

62 Jutikkala, s. 6–7.

63 Jääskeläinen, s. 9.

64 Laati, Iisakki 1938, s. 71 in: Tamtéž, s. 10.

severního Ruska, kde dobyly např. Novgorod a dostali se až k Moskvě. Ačkoli tato situace nabízela možnost změny východní hranice Švédska, tehdejší král Gustaf II. Adolf tuto příležitost nevyužil. Byl v té době zaměstnán bojem o nadvládu nad Baltem a válkou s Polskem. Ve Stolbovském míru r. 1617 Švédsko získalo jen kraj Käkisalmi, část Ingrie a malá území na jih od Finského zálivu. Spory o přesné hranice kraje Käkisalmi se protáhly na dlouhou dobu a Švédsko nakonec upustilo i od obcí Porajärvi a Repola v Oloněcké Karélii.⁶⁵

Mapa 5. Kraj Käkisalmi

(<http://www.karjalanliitto.fi/files/197/tverinkarjala2.jpg> 23. 6. 2014)

Na této mapě lze vidět město Käkisalmi, ležící na břehu Ladožského jezera. Větší červená oblast na této mapě značí v textu zmiňovaný kraj Käkisalmi.

Během Velké severní války⁶⁶ Švédsko předneslo návrh úpravy východní hranice, vedoucí severní částí kraje Käkisalmi přes Ladožské a Oněžské jezero k Bílému moři. Přestože se car k této změně stavěl pozitivně, návrh nebyl uskutečněn, neboť Švédsko válku prohrálo. V *Uudenkaupungin rauha* (Nystadském míru) bylo nuceno vzdát se jihovýchodní části Finska.⁶⁷ Během této války se Karelané žijící v Rusku účastnili bojů proti Švédsku.⁶⁸

Po Velké severní válce se Švédsko pokusilo získat zpět území ztracená Nystadským mírem a roku 1741 vyhlásilo Rusku válku. Dvouleté boje však skončily pro Švédsko neúspěšně. Nejenže nezískalo zpět chtěná území, naopak přišlo o západní část Karélie.⁶⁹

65 Jääskeläinen, s. 10.

66 Také Severní válka (1700–1721). Válečný střet, ve kterém koalice Dánska, Norska, Saska a Ruska bojovala proti Švédsku. (Jutikkala; Pirinen 1999, s. 177–193).

67 Jääskeläinen, s. 11.

68 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 178.

69 Tamtéž, s. 175.

5. Život ve východní Karélii v 17. a 18. století

Švédsko-ruské boje o východní Karélii přirozeně zasáhly život jejích obyvatel, kteří se dočkali relativního klidu až po r. 1617.⁷⁰ Ačkoli v této oblasti ustaly mocenské sváry, vládl zde, především ve Dvinské Karélii, náboženský nepokoj. Ve druhé polovině 17. století se od pravoslavné církve oddělilo fundamentalistické hnutí, které odmítlo přijmout reformy patriarchy Nikona o jazykové opravě církevních knih. Příznivcům tohoto hnutí se říká starověrci, neboť zůstali věrni původní staré víře. Hnutí mělo za následek vzpoury v řadách klášterů. K největším patřila vzpoura Soloveckého kláštera v r. 1666, která trvala deset let a skončila neúspěšně. Mniši byli popraveni a klášter padl do rukou vládce. Protesty byly násilně potlačeny, ale odpor pokračoval dále.⁷¹

Nepokoje probíhaly i mimo církevní kruhy. Ruská vláda zvala do země zahraniční vlastníky kapitálu a nízkými daněmi podporovala jejich činnost. Ve východní Karélii, zejména v Oloněcké Karélii, tak vznikla řada nových průmyslových podniků, např. doly či tavírny železa.⁷² Přestože nové podniky představovaly pracovní příležitosti pro místní obyvatele, ti v nich pracovali z donucení. Pracovní podmínky byly totiž velmi těžké, dělníci byli nedostatečně finančně ohodnoceni a navíc se zvyšovaly daně. To vedlo k velké nespokojenosti dělníků, kteří se v letech 1769-71 otevřeně vzbouřili a odmítli pracovat. Protesty, kterých se účastnilo 9000 lidí, však byly násilně potlačeny a dělníci se museli podřídit daným podmínkám.⁷³

Kromě církevních a průmyslových nepokojů však ve východní Karélii došlo k pokroku a pozitivním událostem. V Oloněcké Karélii byly zemědělské sklizně natolik dobré, že část z nich byla prodávána. Dařilo se také žďářením a úspěšný byl prodej ručně vyráběných výrobků.⁷⁴

V průběhu 17. a 18. století vznikala ve východní Karélii nová města. Roku 1649 bylo založeno město Oloněc. V následujícím století např. Petrozavodsk (1703), Povenets (1782) a Kem (1783).⁷⁵

V 18. století převládala ve východní Karélii rolnická kultura. Pěstovalo se žito, oves, len, brambory a pohanka. Dále se lidé živilo lovem a rybařením. Na konci 18. století žilo ve východní Karélii asi 150 000 obyvatel.⁷⁶

---

70 Jääskeläinen, s. 11.

71 Itkonen, Toivo Immanuel 1928, s. 84; Ahtia, Edvard 1910, s. 205–206 in Jääskeläinen, s. 12; Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 152–153.

72 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 157.

73 Jääskeläinen, s. 12.

74 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 161.

75 Jääskeläinen, s. 12.

76 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 179, 183.

6. Období národního obrození

V 19. století byly zakládány světské i církevní školy a vznikala vzdělávací systém. Karelští obchodníci s sebou v poslední třetině 19. století přinesli ze severního Finska do Dvinské Karélie lestadiánství (také laestadiánství, finsky *laestadiolaisuus*).⁷⁷ Vlivem tohoto hnutí se jeho příznivci obrátili k vlastnímu jazyku⁷⁸, který používali ve výuce náboženství. Přibyl také počet lidí, kteří uměli číst a psát finsky. Lestadiánství se však zde nemělo možnost více rozvíjet, neboť již r. 1879 bylo státní církví zakázáno.⁷⁹

Ve Dvinské Karélii takto došlo k probuzení zájmu o finský jazyk. Přispěly k tomu i návštěvy karelských obchodníků ve Finsku a kniha A. W. Ervasta *Muistelmia matkalta Venäjän Karjalassa kesällä 1879* (Vzpomínky z cesty po ruské Karélii v létě 1879) (vyšla 1880). Autor v této knize velmi kladně zobrazil Karelany žijící v Rusku. Roku 1889 dvinští Karelané založili v Uhtua finskou knihovnu a ve Vuokkiniemi⁸⁰ byla založena vesnická škola, kde se vyučovalo v místních jazycích.⁸¹

7. Počátek 20. století

Roku 1905 došlo v Petrohradu k demonstraci zhruba 140 000 dělníků, kteří požadovali zlepšení náboženských podmínek, zrušení cenzury a náboženskou toleranci. Poklidná demonstrace byla v neděli 22. ledna násilně potlačena. Krvavá neděle, jak bývá tento den nazýván, vyvolala mezi lidmi silné nepokoje. Kvůli těmto občanským nepokojům byl ruský car Mikuláš II. nucen r. 1905 vydat tzv. Říjnový manifest, který je považován za první ruskou ústavu. Ten se týkal mimo jiné občanské svobody a rozšíření volebního práva. Díky omezení moci panovníka a rozšíření práv občanů se národnostním menšinám poprvé otevřely možnosti veřejně promluvit.⁸²

Ve stejný rok se v Rusku konalo první shromáždění zástupců lidu, tzv. дума. Na této dumě, kde jednu představitelů tvořili zástupci různých národností, se řešila otázka vlastnictví půdy. Byl přednesen požadavek, aby půda přešla z rukou velkovlastníků do rukou rolníků.⁸³

Ve východní Karélii se lidé také připojili k vlně reformních snah, probíhající v Rusku. Reformy zde byly projednávány od r. 1905 a v následujícím roce byl v Uhtua sestaven konečný

---

77 Náboženské hnutí v rámci luteránské církve. Patří k tzv. probuzeneckým hnutím, kladoucím důraz na niterný vztah k Bohu a důsledný asketický život. Lestadiánství zniklo ve 40. letech 19. století ve švédské části Laponska. Jeho zakladatelem byl Lars Levi Laestadius. Lohi 2000, s. 91; Kmochová 1993, s. 26; Virrankoski 2001, s. 643 in: Slobodová, s. 18–19, 21.

78 Jääskeläinen neuvádí, o jaký jazyk se jedná. Mohl jím však myslet např. různá nářečí karelštiny.

79 Jääskeläinen, s. 13.

80 Přibližná poloha těchto měst je patrná z přílohy C.

81 Tamtéž.

82 Tamtéž, s. 14.

83 Vernadsky, George 1937, s. 374 in: Tamtéž.

návrh, který měl být představený státní dumě. Žádost obsahovala mnoho požadavků, např. demokratickou formu vlády, svobodu tisku a shromažďování, zlepšení postavení dělníků či možnost vzdělání v rodném jazyce.⁸⁴ Žádost se 3000 podpisy byla poté předána představitelům dumy ve Dvinské Karélii.⁸⁵

Vztahy mezi carem, vládou a dumou byly zpočátku napjaté, neboť představitelé dumy se stavěli jasně proti vládě a stávajícímu systému. Duma byla stejného roku rozpuštěna a na místo premiéra byl dosazen P. A. Stolypin, jehož úkolem bylo potlačit vzrůstající revoluční hnutí. V následujícím roce (1907) se konala druhá дума, na níž byly národnosti ještě více zastoupeny. Tato дума byla záhy také rozpuštěna s tím, že příští дума musí mít většinu zástupců podporujících vládu. Třetí дума silně podporovala aktivitu, zaměřenou proti menšinám, např. Finům či Židům. Aktivita se týkala např. pro Finy nevýhodných zákonů.⁸⁶

Kvůli tlakům ze strany ruské vlády byly možnosti východních Karelánů podniknout něco ohledně svých práv značně omezené. Výše uvedená přednesená žádost nebyla vyslyšena a východní Kareláné svou působnost přesunuli do Finska.⁸⁷ Nejdříve se ve Vaase v dubnu 1906 jednalo o založení svazu, který by zastával snahy obyvatel Dvinské Karélie v otázce osvěty národa. V srpnu byl pak v Tampere založen *Vienan Karjalaisten Liitto* (Svaz dvinských Karelánů). Jeho cílem bylo „*vienankarjalaisten henkisen ja aineellisen tilan kohottaminen*“⁸⁸ („pozvednutí duševní a hmotné situace dvinských Karelánů“). Prostředkem k dosažení tohoto cíle mělo být zakládání nových finskojazyčných lidových škol a knihoven. K šíření obecné osvěty měly přispět také noviny *Karjalaisten Pakinoita*.⁸⁹ Noviny vycházely v letech 1906-1907 a poté byly dva roky vydávány pod jménem *Karjalan Kävijä*. Svaz založil několik škol a dále čítárnu a knihovny. Jeho činnost byla zaměřena především na Dvinskou Karélii, neboť zde byli lidé přístupnější novým myšlenkám a možnostem než v Oloněcké Karélii.⁹⁰

Ve stejné době, kdy Svaz dvinských Karelánů začal působit, začalo mezi ruskými vládnoucími kruhy sílit přesvědčení, že je nutno dostat národní menšiny více pod ruský vliv, „rusifikovat“ je. Účelem bylo zajištění státní úspěšnosti. K té mělo přispět i upevnění samovlády a státní víry. Snahy o rusifikaci byly součástí panslavismu, snahy o jednotu slovanských národů.⁹¹

Emancipační snahy východních Karelánů byly v rozporu s ruskou snahou o jednotu říše

---

84 Härkönen, Iivo 1920, s. 278–282 in Jääskeläinen, s. 14.

85 Tamtéž, s. 15.

86 Tamtéž.

87 Tamtéž.

88 Tamtéž, s. 16.

89 Ahava, Paavo 1910, s. 217-218 in: Tamtéž.

90 Tamtéž.

91 Tamtéž.

a myšlenkami panslavismu.⁹² Osvětová činnost Svazu dvinských Karelů a jeho zaměření na národní jazyk a finštinu se tedy Rusům do jejich konceptu nehodily. Nechali proto zavřít knihovny a čítárny a zakázali vydávat svazové noviny.⁹³

Za jeden z velmi důležitých faktorů, které měly pomoci sjednotit říši, bylo považováno náboženství. Šíření řeckokatolické víry se v Rusku přirozeně dotklo i východní Karélie. K ruské snaze přivést tamější obyvatele k této víře a posílit její vliv vedlo i to, že ve stejné době (okolo r. 1906) do oblasti pronikalo finské luteránství. Ortodoxní a luteránská církev se v oblasti východní Karélie snažily zesílit svůj vliv, čímž docházelo k třenicím. Řeckokatoličtí arcibiskupové z Finska a ruského města Archangelsk⁹⁴ plánovali spolupráci, zaměřenou proti luteránské propagandě. Zároveň se mělo v církevních školách začít vyučovat ve finském jazyce,⁹⁵ neboť představitelé ortodoxní církve si uvědomovali, že národní otázka byla pro Karelany velmi důležitá.⁹⁶ Pro posílení ruského vlivu měl být také podporován proruský postoj zejména mezi učiteli, úředníky a knězi.⁹⁷

Roku 1907 byla založena společnost *Ortodoksinen Karjalan veljeskunta* (Ortodoxní karelské bratrstvo). Cílem společnosti bylo upevnění řeckokatolické víry a zesílení ruského vlivu a tím oslabení luteránství a finských snah ve východní Karélii.⁹⁸ Tento postup měl vést k postupnému splynutí Karelů s Rusy.⁹⁹ Bratrstvo bylo činné také v oblasti školství. Kromě toho, že dohlíželo na již fungující školy, podněcovalo také k zakládání škol nových. Rusové se snažili, aby tyto školy navštěvovalo co nejvíce dětí. Jedním z vrcholů období rusifikace byl zákaz náboženské svobody. Horlivé rusifikační snahy skončily r. 1913.¹⁰⁰

Na pozadí náboženských záležitostí bylo oslabení vlivu ze strany Finska a zesílení moci Ruska.¹⁰¹ To chtělo potlačit rozvíjení národního citu a národnostních snah menšin. Postoj ruských představitelů k situaci východní Karélie přibližuje série článků, uveřejněných r. 1909 v novinách *Rossija*. Autor v nich poukázal na to, že mezi Karelany panoval větší vlastenecký cit než mezi Rusy a psal o škodlivé činnosti Svazu dvinských Karelů. Dále navrhl vybudování železnice, která by do východní Karélie přilákala ruské přistěhovalce. K utužení vztahu Karelů a Rusů navrhl dokonce i vybudování silniční sítě spojující Rusko s územím Karélie, čímž mělo být maximálně zamezeno

---

92 Jääskeläinen, s. 20.

93 Tamtéž, s. 16–17.

94 Přístavní město, ležící v ústí řeky Severní Dviny do Bílého moře. Podle kartografického portálu Google Maps [online]. Dostupné z: <http://maps.google.com>, 12. 5. 2014. Viz příloha C.

95 Merikoski, Kaarlo 1939, s. 136 in: Tamtéž, s. 17.

96 Tamtéž.

97 Tamtéž, s. 17–18.

98 Keynäs, W. 1938, s. 86 in: Tamtéž.

99 *Rossija* 23. 5. 1909, finsky v *Karjalan oikeus*, s. 92–96 in: Tamtéž, s. 18.

100 Tamtéž, s. 18–19.

101 Tamtéž, s. 19.

vzájemnému kontaktu mezi Karelany a Finy.¹⁰²

8. Období mezi lety 1917-1939¹⁰³

Ruská únorová revoluce r. 1917 opět povzbudila Karelany v otázce národní autonomie. Svaz dvinských Karelánů byl přejmenován na *Karjalan Sivistysseura* (Karelskou Osvětovou společnost). Ta měla nadále sídlo ve Finsku a vedla aktivní propagační činnost ve východní Karélii. Co se týče konkrétních návrhů na podobu národní autonomie, názory nebyly jednotné. Někteří chtěli autonomii, jiní navrhovali úplné osamostatnění.

Po osamostatnění Finska zesílil zájem Finů o východní Karélii, který má kořeny v 19. století, jak později tato práce ukáže. Význam tehdejších finských snah v této oblasti dokládá např. to, že se těmito snahami na krátkou chvíli zabývala i zahraniční politika. V době, kdy končila první světová válka,¹⁰⁴ se mezi Finy začal tvořit názor, že oblast východní Karélie nikomu nepatří a činili si na ní nárok. Následující události patří k tzv. *hiemosodat* (kmenovým válkám), ozbrojeným konfliktům, probíhajících v letech 1918-1922 v oblastech východní Karélie, Estonska, Pečengy a Ingrie, ve kterých se finští dobrovolníci snažili osvobodit své soukmenovce z područí Ruska a případně jejich území připojit k Finsku.¹⁰⁵

V únoru 1918 vydal generál Mannerheim¹⁰⁶ rozkaz o osvobození Karélie a svolil k válečné operaci.¹⁰⁷ Důležité bylo, aby celá operace byla považována za osvobozovací, nikoli útočnou. Akce měla být provedena třemi vojenskými oddíly, nakonec však do východní Karélie byly poslány jen oddíly dva. V polovině března 1918 se z Kuusama vydal první oddíl. Jeho cílem bylo nejdříve Petsamo, ale nakonec jejich cesta vedla níže, na úrovni Kuusama k Bílému moři. Druhý oddíl, jež čítal 350 mužů, směřoval k městům Uhtua a Kem. Ačkoli se od obyvatelů východní Karélie čekalo nadšené a vřelé přijetí osvobozovacích snah, vládla mezi nimi spíše pasivita a nejistota. Ne všichni si přáli připojení k Finsku. Jak již bylo zmíněno, někteří východní Karelané si přáli samostatný stát.

Po konci občanské války¹⁰⁸ připravila finská armáda nové plány na dobytí východní Karélie.

---

102 *Rossija* 23., 26. a 29. 5. 1909, finsky v *Karjalan oikeus*, s. 92–104 in: Jääskeläinen, s. 19.

103 Dějiny od r. 1917 po současnost podle Laine 1998 in: Nevalainen; Sihvo, s. 207–249 (pokud není uvedeno jinak).

104 Finové se 1. světové války téměř neúčastnili. Bojů se účastnilo pouze několik set mladých dobrovolníků z řad polních myslivců (fin. *jääkäriiike*). Viz Jutikkala, Pirinen 1999, s. 342-345.

105 Viz např. Niinistö, Jussi: *Heimosotien historia 1918–1922*. Helsinki 2005.

106 Významná osobnost finských dějin. V letech 1944–1946 krátce zastával post prezidenta republiky. Jutikkala; Pirinen 1999, s. 430.

107 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 358.

108 Finsky *kansallissota*. Také je nazývána jako *sisällis-* (vnitřní) nebo *vapaussota* (osvobozenecká válka). Probíhala od ledna do května 1918. Jednalo se o ozbrojený konflikt mezi tzv. „rudými“ a „bílymi“. „Rudí“, příznivci sociální demokracie, měli podporu ze strany ruských bolševiků. „Bílí“ patřili ke konzervativcům, byli vedeni finským senátem a podporováni německou armádou. Viz Jutikkala; Pirinen 1999, s. 353–361.

Plány se nepodařilo uskutečnit, k Finsku se připojila pouze obec Repola. Připojení bylo schváleno v srpnu 1918 na občanské schůzi. Obyvatelé této obce věřili, že jim Finsko zajistí slibované bezpečí a obilí.

Roku 1919 představitelé deseti obcí Dvinské Karélie na schůzi ve městě Kem přednesli požadavek autonomie. O tom, zda by byla poté východní Karélie připojena k Finsku nebo Rusku, mělo rozhodnout hlasování občanů. V dubnu stejného roku postupovaly dobrovolnické jednotky do Oloněcké Karélie. Dobyly město Oloněc, Lotinanpelto a Prääsä. Petrozavodsk se jim dobýt nepodařilo a kvůli protiútokům bolševiků byly nuceny ustoupit. Finové se snažili pomocí propagandy vzbudit v obyvatelích Oněžské Karélie aktivní zájem o připojení k Finsku. Doufali v lidové povstání, kterým by lidé dali najevo nesympatii vůči Rusku. To se však nestalo, lidé se k finským snahám stavěli vesměs chladně. Z Oloněcké Karélie byla k Finsku připojena pouze obec Porajärvi.

Ačkoli během mírových jednání r. 1920 Finové požadovali úplnou autonomii pro gubernie Archangelsk a Oloněc, v *Tarton rauha* (míru v Tartu či Dorpatěch) 14. 10. přistoupili na podmínky Sovětského svazu a obcí Porajärvi a Repola (viz mapa 6 na následující straně) se vzdali náhradou za oblast Pečengy,¹⁰⁹ malou oblast v severozápadním Rusku u hranic s Norskem.

Mapa 6. Obce Repola a Porajärvi

(<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Repola-ja-Poraj%C3%A4rvi.png> 23. 6. 2014)

109 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 365–366.

Mírovou smlouvou však nepokoje neskončily. V obcích Porajärvi a Repola obyvatelé neschválili r. 1921 dělnickou komunu (viz odstavec níže) a Sovětský svaz reagoval tak, že do těchto obcí poslal vojsko. Protest proti založení komuny a celková nespokojenost se špatnou ekonomickou situací a tlakem komunistů propukl v říjnu 1921 v povstání. Povstalci vytvořili několik skupin a s pěti sty muži z Finska jich nakonec bylo okolo tří tisíc. Nejdříve dobyli obce Porajärvi a Repolu. V jednu chvíli ovládali převážnou část Dvinské a Oloněcké Karélie. Úspěch však trval jen krátce. Početnější sovětské oddíly (13 000 mužů) je donutily ustoupit. Poslední partyzáni opustili dobyté oblasti v únoru 1922. Po tomto povstání bylo mnoho obyvatel nuceno kvůli možným ruským postihům uprchnout do Finska. Utíkali také před hladem. Na konci povstání do Finska uprchlo okolo 11 000 lidí.¹¹⁰

Po občanské válce Finové, kteří patřili k „rudým“, hledali útočiště za východními hranicemi, v bolševickém Rusku. Edvard Gylling, jeden z vůdců „rudých“ přednesl V. I. Leninovi návrh, že by ve východní Karélii mohla být založena komuna, která by sloužila jako ono útočiště pro rudé Finy. Návrh byl uskutečněn, 7. 6. 1920 byla založena *Karjalan Työkansan Kommuuni (Karelská Dělnická Komuna KTK)*. Východní Karélie byla takto rozdělena napůl, neboť Oloněcká Karélie zůstala Sovětskému Rusku a Dvinská Karélie tvořila *Karelskou Dělnickou Komunu*. Hranice *Komuny* byly vedeny podle toho, kde žili Karelané.¹¹¹ Dodatkem k mírové smlouvě z Tartu *Karelská dělnická Komuna* získala autonomii.

O tři roky později (1923) byla na místo *Komuny* založena *Karjalan Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta (Karelská Autonomní Sovětská Socialistická republika, KASNT)*, jejíž území sahalo až za Oněžské jezero do ruských oblastí. Rozšíření území mělo za následek větší počet ruských obyvatel. Na počátku r. 1924 tvořili Rusové 55,7 % obyvatel, Karelané byli tedy menšinou.¹¹²

V Rusku byla na začátku 20. let velmi špatná ekonomická situace. Pro její zlepšení Lenin vypracoval tzv. novou ekonomickou politiku (NEP). Ta byla zaměřená především na zvýšení výnosnosti zemědělské produkce. V řídce osídlené východní Karélii převládalo zemědělství, které však bylo nerozvinuté a produkce stačila lidem většinou akorát na to, aby se uživil. Mnoho si jich proto přivydělávalo v lesnictví. V rámci NEP byl pro východní Karélii vypracován hospodářský plán. Podle něj měl být vybudován lesnický průmysl, měla se začít využívat vodní energie a otevřít nové doly. Dále byla *KTK* přidělena r. 1921 hospodářská autonomie, která znamenala, že obyvatelé komuny mohli využívat k vlastní potřebě čtvrtinu vývozních zásob, vyrobených na vlastním území.

---

110 Kirkinen; Nevalainen; Sihvo, s. 367–368.

111 Otšerki... 1964, s. 143 in: Laine 1998.

112 Tamtéž, s. 176–181 in: Tamtéž.

Nová politika přinášela výsledky. Ekonomická situace ve východní Karélii se postupně zlepšovala, se zemědělskou produkcí rostla také produkce celková. Lesnický průmysl zajišťoval v letech 1925–6 *KASNT* 60 % celkového příjmu a v letech následujících 50 %. Hospodářská autonomie trvala jen do r. 1928, kdy bylo rozhodnuto o prvním „pětiletém plánu“.¹¹³

Východní Karélie se dotkl také proces kolektivizace. Jejím cílem zde byl rozvoj lesnického průmyslu. V r. 1937 bylo zkolektivizováno 93,1 % rolníků.

Ve dvacátých letech 20. století se komunisté snažili sovětský systém co nejvíce začlenit a upevnit i mezi menšinami. Ve východní Karélii se pro tuto politiku užíval termín „*karjalaistaminen*“ („pokarelšťování“). Byl to volný překlad ruského „*korenisatzija*“ („zakořeňování“). V r. 1929 nabraly tyto snahy nový směr. Komunistické vedení Karélie, které zastupovali zejména Edward Gylling a Kustaa Rovio, se rozhodlo od politiky pokarelšťování přejít k politice „*suomalaistaminen*“ („pofinšťování“). Rovio zastával názor, že kvůli Rusům byla východní Karélie nerozvinutá a zaostalá a Finové měli nyní právo tuto situaci napravit. Finština se stala jediným spisovným jazykem. Finové navíc, přestože tvořili menšinu, zastávali důležitá politická místa a vládli také na kulturním poli. Na školách se zavádělo finskojazyčné vyučování. Obyvatelé Tverské Karélie a Ingrie byli zváni do škol ve východní Karélii. Zvýšil se také počet vydaných publikací ve finském jazyce.¹¹⁴ Tato jazyková politika, kterou vedl především E. Gylling, nedávala prostor rozvoji karelštiny, kvůli čemuž nedocházelo ani k rozvoji karelské kultury a literatury.

V první polovině 30. let došlo k významnému obratu v politice *KASNT*. Její finské vedení bylo obviněno z toho, že se ve své politice ubírá příliš na západ, do Finska. Finský nacionalismus se nehodil do plánu komunistů urychlit třídní boj.¹¹⁵ Stranické čistky, které pořádal Stalin, se žádným výrazným způsobem nedotkly finského politického vedení *KASNT*. Ba naopak, počet členů oblastního výboru o více než třetinu stoupl.

Ruské vedení se začalo snažit narušit finské nacionalistické snahy v *KASNT*, neboť v nich vidělo hrozbu toho, že se finští komunisté budou snažit odtrhnout tuto republiku od Sovětského Ruska a připojit k Finsku. V r. 1935 opozice v *KASNT* chtěla odstranit z politiky E. Gyllinga tím, že *Karelské republice* nařídilo, aby čtyřnásobně navýšila objem lesních prací, což byl poměrně náročný požadavek. Gylling, který v tu dobu zastával post předsedy rady lidových komisařů Karélie, prozatím ve svém úřadu zůstal. V roce 1935 Stalin důkladněji než dříve pokračoval v čistkách. Ty se tentokrát dotkly i Finů, zastávajících vyšší pozice a Gylling a Rovio tak přišli o řadu svých

---

113 Kangaspuro, Markku 1996, s. 100 in: Laine 1998

114 Tamtéž, s. 157–159, 161–168, 183–185 in: Tamtéž.

115 Tamtéž, s. 287–291 in: Tamtéž.

příznivců.¹¹⁶ Nakonec i tito byli později toho samého roku nuceni své posty opustit. O tři roky později byli oba zastřeleni.¹¹⁷ Po těchto čistkách byl výrazně oslaben finský vliv ve východní Karélii a otevřely se tím možnosti pro Karelany. Ti byli dosazováni do vedoucích politických pozic a začali více používat svůj rodný jazyk, karelštinu.

Pro karelštinu začala být také vytvářena její spisovná podoba.¹¹⁸ Ve školách se vedle finštiny a ruštiny začala používat také karelská nářečí.¹¹⁹ Texty psané nářečím karelštiny se objevovaly také v novinách a vysílalo jimi také rádio. Práce na vytvoření spisovné karelštiny byla započata r. 1936 a již v následujícím roce byla v zákoně navržena jako třetí úřední jazyk vedle finštiny a ruštiny.¹²⁰ Spisovná karelština měla být psána azbukou. Tím se měla kultura východní Karélie přiblížit té ruské. Snaha takto rychle vytvořit spisovnou podobu jazyka a uskutečnit karelskojazyčnou výuku ve školách se ukázala být unáhlená. Učitelé neovládali karelštinu na dostatečné úrovni¹²¹ a pro děti ve školách byly učebnice v karelštině těžko srozumitelné.¹²²

Jedním z důvodů, proč bylo poměrně náročné vytvořit spisovný karelský jazyk, byly velké rozdíly mezi jejími nářečím. Nehledě na tyto překážky však vývoj karelštiny postupoval směrem kupředu. Roku 1939 byl schválen její pravopis, byly vydány učebnice gramatiky a pracovalo se na karelsko-ruských slovnících. Kromě překladů ruské literatury vyšlo také několik originálních karelských beletristických děl.

9. Během zimní a pokračovací války

Na konci 30. let byl rozvoj rodného jazyka Karelánů přerušen. Na jaře 1939 se do oblasti opět vracela finština, která se s příchodem zimní války stala úředním jazykem.¹²³ Před začátkem zimní války chtěl Stalin zaobalit válečné plány do politického hávu. Nechal proto vytvořit vládu, jež měla sídlo v Terijoki. Tato *Suomen kansanhallitus* (Finská lidová vláda) požadovala připojení východní Karélie k Finsku. Ve skutečnosti neměla vláda téměř žádnou moc, byla závislá na vojenských úspěších Sovětského svazu.¹²⁴ Ačkoli vláda v Terijoki věřila v pozitivní postoj obyvatel Karélie k tomu, že by jejich území bylo připojeno k Finsku, realita byla jiná. Lidé si stěžovali na to,

---

116 Kangaspuro 1996, s. 367–381 in: Laine 1998.

117 Tamtéž, s. 403–307, 433 in: Tamtéž.

118 Tamtéž, s. 339–340 in: Tamtéž.

119 Karelština se dělí na dvě hlavní nářečí, *varsinaiskarjala* (vlastní karelština) a *aunuksenkarjala* (také *livvi*, *aunus*).

Vlastní karelština se dále dělí na nářečí *vienankarjala* (oblast Dvinské Karélie) a *eteläkarjala* (jihokarelské).

<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=174>, 16. 6. 2014.

120 Afanasjeva, Aleksandra 1989, s. 40–52; Anttikoski, Esa 1995, s. 153–154 in Laine: 1998.

121 Anttikoski 1995, s. 156, 160–161 in: Tamtéž.

122 Afanasjeva 1989, s. 56–60 in: Tamtéž.

123 Anttikoski 1995, s. 170–171 in: Tamtéž.

124 Rentola, Kimmo 1994, s. 172–173 in: Tamtéž.

že se o jejich osudu rozhodovalo bez nich. Mnozí se vyjádřili tak, že by se v případě změny hranice odstěhovali pryč, dál do SSSR.¹²⁵ Konec zimní války znamenal i konec Finské lidové vlády.¹²⁶

Po zimní válce byla založena *Karjalais-Suomalainen Sosialistinen Neuvostotasavalta* (*Karelsko-finská Sovětská Socialistická republika, KSSNT*). „Finská“ v názvu bylo odůvodněno tím, že k republice patřila finská území. Nejvyšším představitelem, dalo by se říci prezidentem, této republiky se stal Otto Wille Kuusinen. V tomto období vystoupila na povrch opět otázka finského jazyka, konkrétně bylo ruským vedením požadováno, aby finštinu ovládalo více obyvatel *KSSNT*. Finština začala být opět používána ve školách, kde nahradila karelštinu.¹²⁷ Ve snaze pořídit *Karelsko-finskou republiku* bylo na její území přesouváno finské obyvatelstvo z oblasti města Murmansk.¹²⁸

Na začátku pokračovací války měla *KSSNT* 686 000 obyvatel. Z nich 430 000 bylo z důvodu finské okupace evakuováno, převážně do sousedních ruských oblastí či dále do vnitřního Ruska. Cílem obsazení východní Karélie bylo její připojení k Finsku a vytvoření tzv. Velkého Finska. Ruští obyvatelé měli být z východní Karélie přesunuti jinam do Ruska.

Během finské okupace došlo k pomyslnému národnostnímu rozdělení obyvatel okupovaného území. Finové, Karelané a Vepsové měli oproti ruskému obyvatelstvu lepší platy a dostávali více potravin. Mnoho Rusů (až 22 000) bylo posláno do koncentračních táborů.¹²⁹ Nedostatek potravin v táborech zapříčinil smrt 3500 lidí. Tato špatná situace však netrvala po celou dobu pokračovací války. Kvůli takto vysoké úmrtnosti začali vězni dostávat více potravin a část z nich byla propuštěna na svobodu. Roku 1943 byly tábory přejmenovány na uprchlické tábory, neboť byly srovnávány s německými koncentračními tábory. Rozdělení obyvatel bylo zrušeno r. 1943.

10. Po pokračovací válce

V polovině r. 1944 nastal obrat, Rusové začali zpět dobývat území obsazená finskou armádou. Válka skončila vítězstvím Rusů, Finové se tedy museli z východní Karélie úplně stáhnout. Obyvatelé zpět dobývaných obcí byli vyslýcháni a pokud se zjistilo, že nějakým způsobem spolupracovali s nepřítelem, byli potrestáni. Jistá spolupráce však byla někdy nevyhnutelná. V Oloněcké Karélii zůstala poměrně velká část civilního obyvatelstva během války ve svých domovech a v době okupace museli zastávat důležitá místa, např. v kolchozech. Takoví lidé byli jen

---

125 Verigin, Sergej 1994, s. 48–49 in: Laine 1998.

126 Rentola 1994, s. 175–176 in: Tamtéž.

127 *Sovety Karelii 1917–1992* 1993, s. 468, 486 in: Laine 1998.

128 Nachází se v severozápadním Rusku na poloostrově Kola. Podle kartografického portálu Google Maps [online].

Dostupné z: <http://maps.google.com>, 12. 5. 2014.

129 Laine 1982, s. 487.

zbavení svého postu. Avšak ti, kteří zastávali důležitá místa v okupační správě, byli popravováni.

Pro obyvatele východní Karélie, kteří byli na začátku pokračovací války evakuováni a nyní se vraceli do svých domovů, bylo velmi těžké přijmout fakt, že se ti, kteří v oblasti zůstali, měli lépe než oni. Zatímco v Rusku zejména v zimě r. 1942 panovala vysoká úmrtnost, ve východní Karélii v posledních dvou letech války měli lidé více potravin a dokonce i někteří Rusové mohli sami hospodařit na projanatém pozemku.

Mezi lidmi vládla mírně napjatá atmosféra. Evakuanti, kteří byli přijímáni s nelibostí, obviňovali zůstavší z toho, že zradili vlast, protože nebojovali proti fašistickému nepříteli. Otázka vztahu zůstavších obyvatel k okupantům se řešila i na politické úrovni mezi stranickým vedením *KSSNT* a vedením karelské fronty. Karelská fronta vyjádřila pochybnosti o spolehlivosti finských a jím příbuzných obyvatel a navrhla jejich vyhnání na Sibiř. Proti tomu se postavil Kuprijanov, tajemník Komunistické strany Sovětského svazu. Ten vyzdvihoval např. to, že se tito obyvatelé aktivně účastnili válečné obrany – tvořili více než pětinu vojáků, vyslaných v prvních dnech války na frontu. Mnoho obyvatel se účastnilo také partyzánského odboje. Nehledě na jeho argumenty však bylo nakonec rozhodnuto, že se přesun obyvatel na Sibiř uskuteční. K tomuto rozhodnutí pravděpodobně přispěly kladné ohlasy obyvatel na dobu okupace.

Evakuovaní obyvatelé *KSSNT* byli rozptýleni na rozsáhlém území. Dva roky po válce úřady nařídili jejich návrat zpět na území republiky. Oblast byla po válce zničená, bylo tedy potřeba pracovní sílu na stavební práce a také v průmyslu. Pro obnovu ekonomiky *KSSNT* však bylo podle plánu sovětského vedení potřeba více lidí než kolik se jich navrátilo z evakuace. V r. 1947 byl počet obyvatel 361 000. Plán obnovy však počítal se 600 000. Sovětské vedení se rozhodlo situaci vyřešit tak, že nařídilo povinný přesun obyvatel Ingrie do *KSSNT*. Těmto lidem bylo poté zakázáno vycestovat či vrátit se zpět. Přesun začal v dubnu 1949. Do listopadu se do *KSSNT* přesunulo přes 25 000 lidí. Násilný přesun ingrijského obyvatelstva trval jeden rok, v dubnu 1950 byl zakázán.

V padesátých letech nebyla pracovní síla sháněna podle národní příslušnosti, ale podle toho, ve které části Sovětského svazu bylo právě hodně lidí v poměru k zemědělské půdě. V této době byla zemědělská výroba sdružována do větších celků, sovchozů. Malá hospodářství zanikala a mnohé vesnice zůstávaly opuštěné, neboť s rozvíjejícím se průmyslem se lidé stěhovali za prací do měst.

V r. 1956 byla republika přejmenována. Její nový název zněl *Karjalan Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta (Karelská Autonomní Sovětská Socialistická republika, KASNT)*. Na začátku šedesátých let proběhla likvidace tzv. neperspektivních vesnic, tedy těch, které měly málo

obyvatel nebo byly úplně opuštěné, či ke kterým byl špatný dopravní přístup.¹³⁰

Roku 1958 byla ve školách zrušena výuka finského jazyka. Sovětský svaz neměl potřebu podporovat jazyky menšin, tzn. ani karelštinu a vepštinu¹³¹, neboť v tom viděl teoretickou překážku stále více se centralizující společnosti.

11. Nejnovější vývoj

Po rozpadu Sovětského svazu bylo jméno republiky změněno. Nový zjednodušený název *Karelská republika (Karjalan Tasavalta)* byl schválen ruským prezidentem Borisem Jelcinem v lednu 1992. S novým názvem byla *Karelské Republice* přidělena i nová pravomoc – může nezávisle na vedení v Moskvě ekonomicky spolupracovat s cizími státy.¹³²

Na konci 20. století stále nebylo rozhodnuto, jak by měl vypadat spisovný jazyk, neboť severní a jižní nářečí se od sebe značně liší. Zatímco severní nářečí jsou podobná finštině, v jižních částech *Karelské Republiky* je karelština hodně ovlivněná ruštinou. Ve školách je karelština vyučována především na nižším stupni, výuka je však výhradně ruskojazyčná. Karelština se nepoužívá ani ve správních orgánech. Nejvíce jí mluví staří lidé na venkově.

V současnosti má *Karelská republika* zhruba 716 000 obyvatel, z nichž většinu (73,7 %) tvoří Rusové, Karelané tvoří 10,8 % obyvatel a dále zde žijí Finové, Ukrajinci či Bělorusové.¹³³

---

130 Varis, Eira 1996, s. 14–15 in: Laine 1998.

131 Patří k baltskofinským jazykům ugrofinské jazykové rodiny. Je tedy příbuzná finštině i karelštině.

132 Jokipii, Mauno 1995, s. 332 in: Laine 1998.

133 Lehtipuu, s. 44.

III. VZTAH FINSKÝCH VZDĚLANCŮ K VÝCHODNÍ KARÉLIÍ V 1. POL. 19. STOLETÍ

1. Z provincie autonomním velkoknížectvím

Území obývané kmenem Finů¹³⁴ bylo od 12. století součástí Švédského království. Po prohrané Finské válce mezi Švédskem a Ruskem, která proběhla v letech 1808–1809, bylo Švédsko nuceno se finského území vzdát. V r. 1809 tak bylo Finsko připojeno k Rusku a získalo statut autonomního velkoknížectví.¹³⁵

Rok 1809 je významným mezníkem v dějinách finského národa z politického i národního hlediska. Politicky bylo Finsko samostatnější. Po staletích nadvlády získalo oficiální autonomii a tím i nová privilegia a práva. Mělo vlastní zákony, vlastní zemský sněm a vlastní správu. Z národního hlediska bylo významné prohlášení ruského cara Alexandra I. na sněmu v Porvoo r. 1809, kterým Finy "pozdvihl mezi národy".¹³⁶

Nová politická situace znamenala pro Finy větší samostatnost, ale také větší zodpovědnost. Finové si byli vědomi, jak velký význam mělo připojení k Rusku. Věděli, že poté, co vystoupili ze stínu Švédska, musí prokázat schopnost být samostatnými a takto „*turvata kansallisen olemassaolon suuren Venäjän rinnalla*“¹³⁷ („chránit národní existenci po boku velkého Ruska“).

Politicky výhodná situace skýtala prostor pro národní vývoj. Právě v národním vývoji však finští státníci shledávali velké nedostatky.¹³⁸ Tehdejší státní tajemník Robert Henrik Rehbinder situaci popisoval v r. 1816 takto:

„*On jo aika ja ehkä enemmän kuin luullaankaan, että suomalaisten tulisi muodostaa itselleen oma kansallisuus, eikä vain matkia, mitä Ruotsissa on ollut tai mitä siellä tapahtuu.*“¹³⁹

„*Už je čas a snad více než se vůbec domníváme, aby si Finové vytvořili vlastní národnost, aby jen nenapodobovali, co bylo ve Švédsku nebo co se tam děje.*“

Po politickém odtržení od Švédska tedy následovala snaha oprostit se i od švédské kulturní a duševní nadvlády a vytvořit si vlastní finskou kulturu a identitu. Finové byli postaveni před nesnadný úkol, neboť kromě toho, že finská kultura byla po tak dlouhou dobu ovlivňována kulturou švédskou, většina finské vzdělanosti byla v té době švédskojazyčná. Hledání finské národní identity a rozvoj národního cítění se nesl v duchu národního romantismu.

134 Pro toto území se obvykle kvůli přehlednosti užívá pojmenování Finsko, ačkoli se nejednalo o samostatný stát, nýbrž o švédskou provincii. V práci se tedy budu dále řídit tímto územím.

135 Jutikkala; Pirinen 1999, s. 247-259.

136 Tamtéž, s. 261, 259.

137 Jääskeläinen, s. 22.

138 Tamtéž, s. 23.

139 Castrén, s. 149.

2. Turkuský romantismus

Romantismus byl umělecký a myšlenkový směr, jenž se vyznačoval zájmem o všechno zvláštní, netypické a svébytné. Vyzdvihoval individualitu jedince a oceňoval charakteristické rysy jednotlivých národů.¹⁴⁰ Národní romantismus obracel pozornost od velkých vládců a vyzdvihoval obyčejný lid jako nositele kultury.¹⁴¹ Podle tohoto směru byl každý národ výjimečný a tato výjimečnost vycházela z jeho jazyka, dějin a lidového básnictví.¹⁴²

„*Mitä oikeastaan merkitsi olla suomalainen?*“¹⁴³ („Co vlastně znamenalo být Finem?“) Otázka národní identity se ve Finsku objevila společně s novou situací po r. 1809. Mnozí si jí nebyli vědomi, ale někteří si uvědomovali novou situaci, ve které se finský národ nacházel. Jednalo se o skupinu vzdělanců působících na univerzitě v Turku, kteří byli syti racionálních osvícenských myšlenek doby osvícenství a hledali nové intelektuální podněty. Tyto podněty našli v romantismu, s jehož myšlenkami se seznamovali od roku 1810, především skrze německou a švédskou literaturu.¹⁴⁴ Právě romantické myšlenky jim pomohly vyřešit výše položenou otázku. Jak uvádí Juva: „*Suomalaisena oleminen merkitsi oman kansallisuuden kehittämistä.*“¹⁴⁵ („Být Finem znamenalo rozvoj vlastní národnosti.“) Objevily se názory, že jediný způsob, jak zachránit vlast, je navrátit jí její národnost. Někteří doufali ve vývoj národního jazyka, finštiny, neboť tím by se daly odrazit ruské a švédské vlivy a národ Finů by se stal samostatným.¹⁴⁶

Příznivci romantických myšlenek na univerzitě v Turku, kteří jsou nazýváni turkuskými romantiky, vytvořili v r. 1815 zájmový okruh. V rámci tohoto okruhu začali společně formulovat své myšlenky a názory a představovat je veřejnosti. V letech 1817 a 1818 vydali dvě čísla kalendáře *Aura*. Jeho texty byly napsány švédsky. Autoři se v článcích vyjadřovali k finskému jazyku, literatuře a vzdělanosti. K autorům patřili např. Tengström, Linsén či Arwidsson.

2.1 Johan Jakob Tengström

Docent literární historie J. J. Tengström (1787–1858) je autorem pozoruhodného článku, který, jak uvádí Juva, „*voi pitää maamme kansallisen heräämisen ensimmäisenä ohjelmakirjoituksena*“¹⁴⁷ („lze považovat za první programový článek národního probuzení naší

---

140 Juva, s. 81–82.

141 Kirkinen 1998, s. 49.

142 Toimmila, s. 54.

143 Juva, s. 80.

144 Tamtéž, s. 80–83.

145 Tamtéž, s. 83.

146 Tamtéž.

147 Tamtéž.

[finské] země“). V tomto článku se Tengström opírá o romantický názor, že každý národ je jedinečný a má právo tuto jedinečnost rozvíjet. Na základě tohoto dále předkládá myšlenku, že by Finové měli najít vlastní cestu k rozvoji vzdělanosti a odpoutat se od švédského vlivu. Rozvoj finskojazyčné vzdělanosti a kultury však musel nutně začít mezi švédskojazyčnými obyvateli Finska, neboť ti tvořili nejvyšší vrstvu tehdejší finské společnosti. Na tyto obyvatele se Tengström ve svém článku obracel. Právě oni měli být hybnou silou, která se rozvojem finského jazyka, sběrem finského lidového básnictví a výzkumem dávné historie Finska zasadí o pozvednutí a rozvoj finské národní kultury a vzdělanosti.¹⁴⁸

Tengström psal také o historii a lidové poezii. Uváděl, že lidové písně, připomínající staré doby, se možná uchovaly ve finských oblastech Pohjanmaa, Savo a Karélie. Tvrdil, že zde se ukazovaly charakteristické vlastnosti finského národa „*alkuperäisessä puhtaudessaan*“¹⁴⁹ („ve své původní čistotě“). Postrádal zdroje, které by byly vlastní finskému lidu a které by mohly přispět k poznání historie Finů. Na druhou stranu však věřil, že existoval prostředek, který mohl pomoci rozvinout finskou národnost. Tímto prostředkem měla být finská mytologie, ukrytá v lidových písních. Ve svých textech upozorňoval na to, že se v některých částech Finska stále nacházely střípky národní poezie, které měl podle něj někdo s dobrou znalostí najít a sesbírat a přispět tím k poznání dávných časů a zvyků finského národa.¹⁵⁰

2.2 Johan Gabriel Linsén

Důležitost finského jazyka zdůrazňoval také básník a spisovatel J. G. Linsén (1785–1848), podle nějž byl právě jazyk tím, co nejvíce stmelovalo národ. V r. 1819 se v novinách *Mnemosyne*, které založil a redigoval¹⁵¹, vyjádřil k situaci finštiny. Jazyk obecně podle Linséna nejlépe charakterizoval národ a odrážel jeho povahu. V novinách konstatoval, že finština je prozatím nerozvinutým jazykem, který zastínila švédština ve vzdělaných i literárních kruzích.¹⁵² Podobně jako Tengström také Linsén vyjádřil potřebu sběru lidové poezie. Jak však vyplývá z jeho následujících slov, situaci neviděl nijak nadějně: „*Hurskaksiin toivomuksiin kuuluvat valitettavasti vielä muinaisrunojen kerääminen ja julkaiseminen (...)*“¹⁵³ („Ke zbožným přáním patří bohužel ještě sběr a vydání starých básní (...).“)

---

148 Juva, s. 83.

149 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 50.

150 Tamtéž, s. 50–52.

151 Viljanen, s. 618.

152 Juva, s. 83–84.

153 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 111.

Finský jazyk se tedy stával stále častějším předmětem zájmu a postupně se pozornost obracela také k lidové poezii. V této době docházelo již také ke sběru lidových básní, zatím jen na území Finska. Básně sbírali např. Reinhold von Becker, A. J. Arwidsson a K. A. Gottlund. Gottlund je autorem první sbírky finských lidových básní. Sbírka vyšla r. 1818.¹⁵⁴

2.3 Adolf Ivar Arwidsson

A. I. Arwidsson (1791–1858) byl jedním z nejvýznamnějších představitelů turkuského romantismu. S myšlenkami romantismu se seznámil ještě před tím, než r. 1810 nastoupil na univerzitu v Turku. Od r. 1821 vydával vlastní noviny *Åbo Morgonblad*, v nichž zveřejňoval své národně-vlastenecké radikální myšlenky týkající se např. správy, úřednictva a finského jazyka.¹⁵⁵ Již ve druhém čísle novin psal o tom že národ, který má nyní vlastní samosprávu, si musí vybudovat i vlastní duševní sebeuvědomění. Arwidsson sám byl velmi činný a k činnosti nabádal také ostatní. Tato činnost měla být vykonána pro dobro vlasti.

„Isänmaan puolesta on pantava alttiiksi henki ja omaisuus, sen hyväksi on seisottava tai kaaduttava, uhrattava kaikki tai ei mitään.“¹⁵⁶

„Za vlast je nutno dát v sázku duši a majetek, k jejímu dobru je nutno stát nebo padat, obětovat všechno nebo nic.“

Později se v novinách zabýval národností a jazykem. Podobně jako Linsén, i Arwidsson vyzdvihoval důležitost jazyka, který byl jako „*kansallisuuden keskeinen tuntomerkki*“¹⁵⁷ („klíčový poznávací znak národnosti“) významný pro udržení celistvosti národa. Proto vyzýval k ochraně rodného jazyka, s jehož zaniknutím by zanikl i národ.¹⁵⁸ O rodném jazyce dále psal:

„Kaikki samaa kieltä puhuvat henkilöt muodostavat hajoamattoman kokonaisuuden (...). Äidinkielessä kuvastuvat kansan luonne ja mielenlaatu, sen sivistys, tavat ja menot (...). Se on menneisyyden puhuva ja elävä kuva, mutta samalla tulevaisuuden perikuva ja elämisen perustus.“¹⁵⁹

„Všechny osoby, které mluví stejným jazykem, vytvářejí nerozdělitelný celek (...). V rodném jazyce se odrážejí povaha a mentalita národa, jeho kultura, zvyky a zájmy (...). Je to hovořící a žijící obraz minulosti, ale zároveň vzor budoucnosti a základ žití.“

---

154 Juva, s. 87–88.

155 Tamtéž, s. 90; Vijlani, s. 28–29.

156 Juva, s. 93.

157 Tamtéž.

158 Tamtéž.

159 Tamtéž, s. 93–94.

Pro Arwidssona byla důležitá také historická identita národa. Jeho text *Betraktelser* (finsky *Mietteet*, Zamyšlení), uveřejněný v novinách *Mnemosyne* začíná slovy: „*Kansa elää ainoastaan historiansa ja muinaismuistojensa kautta.*“¹⁶⁰ („Národ žije pouze skrze své dějiny a staré vzpomínky.“) Vedle jazyka a historie považoval Arwidsson za další poznávací znak národnosti lidové básnictví,¹⁶¹ které bylo z jazykového hlediska velmi cenné, neboť uchovávalo původní podobu národního jazyka.¹⁶²

Arwidsson ve svých textech kritizoval úřednictvo, duchovenstvo i soudce. Důsledkem této kritiky byl nejprve zákaz vydávání *Åbo Morgonblad*, poté vyloučení z Turkuské univerzity a nakonec r. 1823 jeho vyhoštění ze země.¹⁶³ Arwidssonův odchod do Švédska znamenal faktický konec turkuského romantismu.¹⁶⁴

3. Pohledy obrácené na východ

3.1 Význam turkuského romantismu

Období turkuského romantismu je z hlediska finského zájmu o východní Karélii důležité, neboť svým zájmem o finštinu a lidové básnictví otevřelo pohled za finské hranice.¹⁶⁵ Jak vyplývá z výše uvedeného, národně-romantická představa o lidu jako nositeli kultury a snaha nalézt kořeny národní identity na začátku 19. století přivedla některé vzdělance k hlubšímu zájmu o finský jazyk, který považovali za nerozvinutý. Ve snaze najít způsob, kterým by bylo možné finštinu začít rozvíjet, se začali obracet k jejím příbuzným jazykům. Pomoc spatřovali ve východní Karélii,¹⁶⁶ kde žili Karelané, příbuzný národ Finů. Historik a docent historie E. G. Ehrström se o nich vyjádřil takto:

„*Olettakaamme, (...) että Suomen rajat sulkisivat sisäänsä kansan, jonka yksilöt veljellisesti liittyneinä toisiinsa uskonnon, ajatustavan ja äidinkielen yhtenäisyydessä (...), tuntisivat tämän purkamattoman yhdysiteen voiman.*“

„*Předpokládejme, (...) že by hranice Finska mezi sebe pojmulý národ, jehož jedinci by, bratrsky spojení jeden k druhému v jednotě víry, způsobu myšlení a rodného jazyka (...), cítili sílu tohoto neporušitelného pouta.*“¹⁶⁷

---

160 Castrén, s. 161.

161 Juva, s. 94.

162 Castrén, s. 157.

163 Juva, s. 94–99.

164 Viljanen, s. 30.

165 Jääskeläinen, s. 25.

166 Tamtéž.

167 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 148.

Básník Frans Iisak Fortell ve své básni „*Suomalainen eli Sanain hakia Sukukunnista*“¹⁶⁸ předkládá otázku, zda by se dalo finštině pomoci, kdyby se vydal přes Vuokkiniemi¹⁶⁹ až do Archangelsku.

3.2 Obchodníci z východní Karélie

Připojením k Rusku byla odstraněna hranice, která oba národy dělila a bránila jim v užším vzájemném kontaktu. Tato změna byla z finského národního hlediska důležitá, neboť Finové a Karelané nyní žili ve stejném státě a mohli se volně stýkat.¹⁷⁰ Do Finska začali cestovat podomní obchodníci z Dvinské Karélie. Jejich pojmenování „*laukkuryssä*“¹⁷¹ ukazuje, že v té době (krátce po r. 1809) nebyli mezi obyvateli Finska známí jako Finové či jejich příbuzný národ. Skrze tyto obchodníky se Finové poprvé seznámili se svým příbuzným národem¹⁷², v jehož středu začali hledat kořeny národní kultury a identity. Nebyli však prvními, kteří k příbuznému národu obrátili pozornost.

3.3 Henrik Gabriel Porthan

Prvním badatelem na poli finských příbuzných národů byl H. G. Porthan¹⁷³ (1739–1804), badatel v oblasti historie a jazyka¹⁷⁴, který se kromě zmíněných oblastí zabýval také lidovou tradicí finského národa.¹⁷⁵ Věřil, že by se v nich dala vystopovat finská minulost.¹⁷⁶ Ve svých historických pojednáních došel na základě starých cestopisů a kronik k názoru, že Finové v dávných dobách obývali území mezi Kaspickým, Bílým a Baltským mořem.¹⁷⁷ Na jeho odkaz volně navázal okruh turkuských romantiků.

---

168 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 198.

169 Malé město v Rusku v Dvinské Karélii, které se nachází blízko finských hranic na úrovni středního Finska. Podle kartografického portálu Google Maps [online]. Dostupné z: <http://maps.google.com>, 12. 5. 2014.

170 Jääskeläinen, s. 22.

171 Pojmenování *ryssä* značí obyvatele Ruska. Dnes je vnímáno jako hanlivé, podobně jako v češtině slovo *rusák*.

172 Tamtéž, s. 22–23.

173 Tamtéž, s. 24.

174 Sihvo 2003, s. 40.

175 Toimmila, s. 47.

176 Juva, s. 87–88.

177 Koskimies, s. 362.

4. První sběratelé východokarelské poezie

4.1 Zacharias Topelius starší

Cestu k hledání básnických pokladů ve východní Karélii poprvé ukázal lékař Zacharias Topelius starší (1781–1831). Podle něj v severní ruské Karélii bydlelo původní finské obyvatelstvo, které uchovávalo staré básnictví.¹⁷⁸ Lidovou poezii si začal zaznamenávat již r. 1803 během pracovní cesty v kraji Oulu.¹⁷⁹ Tyto básně vyšly r. 1817 v kalendáři *Aura*.¹⁸⁰ Přístup k dalším lidovým básním se mu otevřel v červnu 1820, kdy do Uusikaarlepyy,¹⁸¹ kde v tu dobu nemocný Topelius pobýval, přicestovali dva ruští taškáři, kteří byli velmi umnými zpěváky. Ve stejném roce k sobě pozval taškáře Timonena, jenž pocházel z Archangelské oblasti a poté k sobě začal zvat i další zpěváky, kteří žili na východní straně hranice. Jako první pozvánku přijal zpěvák Jyrki Kettunen, který Topelia navštívil r. 1821.¹⁸²

Básně a písně, které Topelius nashromáždil, vycházely od r. 1822 pod názvem *Suomen Kansan Vanhoja Runoja ynnä myös Nykyisempiä Lauluja* (Staré básně a také novější písně finského národa). Dohromady vyšlo pět svazků. V druhém svazku autor ukázal, že za východní hranicí Finska žije finské obyvatelstvo ve své původní čistotě. V pátém svazku dále uvádí, že „(...) *Arkangelin läänissä on vielä tavattavissa Suomen kansan alkuperäinen muoto vanhoine tapoineen ja runoineen.*“¹⁸³ („(...) v kraji Arkangelsk je ještě možné shledat původní podobu finského národa s jeho starými zvyky a básněmi.“) Těmito slovy naznačil, že v lidovém básnictví, zachovaném v oblasti východní Karélie, je možné najít minulost finského národa, a přestože sám tuto oblast nikdy nenavštívil, určil směr cesty svým následovníkům.

4.2 Anders Johan Sjögren

Prvním Finem, který se do ruské Karélie vydal bádát po dávné finské minulosti osobně, byl spisovatel A. J. Sjögren (1794–1855).¹⁸⁴ K tomuto zájmu ho mohl přivést jeho učitel z gymnázia Pehr Johan Alopaeus, který vyučoval dávné dějiny finských příbuzných národů. Ten kromě toho, že se zabýval původem Finů, vysvětloval svým žákům také příbuznost finštiny a jazyků, kterými se

---

178 Sihvo 2003, s. 455.

179 Vasenius, s. 135.

180 Tamtéž, s. 218.

181 Město na západním pobřeží středního Finska. Podle kartografického portálu Google Maps [online]. Dostupné z: <http://maps.google.com>, 12. 5. 2014.

182 Tamtéž.

183 Sihvo 2003, s. 69.

184 Tamtéž, s. 70–71.

mluvilo za hranicemi Finska, a obracel jejich pozornost k lidové poezii.¹⁸⁵ Sjögren se od svých předchůdců (např. J. J. Tengströma či A. I. Arwidssona) lišil tím, že pro něj znamenalo lidové básnictví spíše historii než literární produkt.¹⁸⁶ Jinými slovy jeho zájem o lidovou poezii byl především jazykovědný a historický.

Jeho výzkum byl zaměřen na finské příbuzné národy žijící v Rusku. Na svých cestách v oblastech Dvinské a Oloněcké Karélie, které uskutečnil mezi lety 1823–1828, se věnoval jazykovědnému a etnografickému výzkumu. Snažil se mj. objasnit jazykovou hranici mezi finskou a ruskou Karélií. Věnoval se však i sběru lidové poezie.¹⁸⁷

Sjögren vyzdvihoval důležitost připojení Finska k Rusku, neboť tím podle něj nastala nová doba, velice příznivá pro rozvoj literatury. Mohl se rozvíjet zájem o všechno vlastenecké. Pro udržení částečné samostatnosti, obdržené od ruského cara Alexandra, bylo nutno držet se své víry, zákonů a jazyka, aby finský národ pochopil jejich význam pro svou budoucnost. Za nejdůležitější považoval studium jazyka, jenž byl podle něj jediným zdrojem vedoucím k objasnění staré finské historie.¹⁸⁸

4.3 Jacob Fellman

Dalším badatelem, který cestoval do Karélie, byl kněz Jacob Fellman, který zde, konkrétně v Archangelské oblasti, od r. 1829 hledal zbytky laponské kultury.¹⁸⁹ Ve svém cestopise uvádí, že účelem jeho cesty nebyl sběr básní a písní, přesto se v něm však zmiňuje o písních, které slyšel z úst Karelanů, a které vyprávějí „*esi-isiien sanakritöistä, tasomuksista ja uskosta*“¹⁹⁰ („o hrdinských činech, představách a víře předků.“) Jako příklad staré a původní představy o světě uvádí slova postaršího muže z Vuokkiniemi, který věřil, že svět byl stvořen z vejce, které orel ze severu snesl na Väinämöinenovo¹⁹¹ koleno.¹⁹² Jak uvádí Sihvo, Fellman považoval obyvatele žijící na pobřeží Bílého moře „*alkuperältään suomalaisena ja karjalaisena, vaikka se onkin nyt venäläistynyt kieleltään, tavoiltaan ja uskonnoltaan*“¹⁹³ („jejich původem za Finy a Karelany, ačkoli se nyní jazykem, způsoby a vírou porušili“).

---

185 Branch, Michael A. 1967, s. 31–32 in: Tamtéz, s. 71.

186 Branch, s. 54–58 in: Sihvo 2003, s. 71.

187 Branch, s. 31–32, 54–58 in Tamtéz, s. 70–71; Jääskeläinen, s. 24.

188 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 203–204.

189 Branch, s. 268 in: Sihvo 2003, s. 74.

190 Tamtéz, s. 75.

191 Mýtický hrdina finské a karelské lidové poezie.

192 Fellman, Jacob 1906, s. 496–498 in Sihvo: 2003, s. 75.

193 Tamtéz, s. 547 in: Tamtéz, s. 76.

5. Hledání vlastní historie

Během prvních desetiletí autonomie začali Finové pátrat po vlastní historii, která však byla téměř neprobádaná. Ačkoli byly během švédské nadvlády napsány krátké texty, žádné ucelené dílo zabývající se finskou historií k dispozici nebylo. Sihvo uvádí, že za zdroj finské historie sloužilo lidové básnictví, neboť písemné prameny téměř neexistovaly.¹⁹⁴

Jako obyvatelé autonomního velkoknížectví Finové cítili silnou potřebu vytvořit nové vlastní dějiny, které by se zabývaly výhradně finským národem a vycházely tzv. z jeho kořenů. Vytvoření takového díla však bylo velmi těžké.¹⁹⁵ Potřeba vlastních dějin sílila společně s upevňováním nacionalistických myšlenek v rámci hnutí za finství a byla naplněna až r. 1869, kdy vyšlo dílo *Oppikirja Suomen kansan historia* (Učebnice historie finského národa) od Yrjö Koskinena.¹⁹⁶

Otevření hranice a styk s obyvateli Dvinské Karélie umožnily Finům seznámit se s karelskou ústní lidovou tradicí. Všimli si, že se v ní dobře uchovaly staré finské tradice a zvyky, což bylo pro finský národ v tomto období velmi důležité, neboť byli toho názoru, že dávná finská historie je zachována v lidovém básnictví, jak již bylo zmíněno výše.

5.1 Zacharias Topelius mladší

Z. Topelius mladší působil především v druhé polovině 19. století. Rozhodla jsem se však o něm zařadit do své práce krátké pojednání, neboť jeho názory a myšlenky jsou dle mého názoru pro téma práce relevantní.

„Mají Finové vlastní historii?“ Tuto otázku vyslovil spisovatel a historik Zacharias Topelius (1818–1898) při své řeči ve studentském spolku r. 1843 a sám si na ní také odpověděl: Finsko nemělo a nemohlo mít psanou historii. Své tvrzení odůvodňoval tím, že dokud si Finové nebyli vědomi sami sebe jako národa a neměli své vlastní správní území, nebyly k dispozici zdroje pro sepsání historie.¹⁹⁷ Toto tvrzení nezískalo velký ohlas. Proti němu byl stavěn názor, že jestliže Finsko nemělo státní historii, mělo historii kulturní.¹⁹⁸ Topelius pod vlivem této kritiky změnil svůj názor a později také konstatoval, že opravdová historie Finska by měla vycházet ze studia příbuzných kmenů.¹⁹⁹ K takovému studiu však bývaly nutné nutné rozsáhlé znalosti příslušných

---

194 Sihvo 2003, s. 55–56.

195 Tommila, s. 54.

196 Tamtéž, s. 55.

197 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 380–381.

198 Tommila, s. 55.

199 Tamtéž.

jazyků a celková obeznámenost s charakterem národa. Topelius tvrdil, že dosud byla Finsku přiřazována historie, založená na historii Švédska či Ruska. Takové dějiny však podle něj nebyly důvěryhodné.²⁰⁰ Dle jeho slov měli Finové svou historii od r. 1809, kdy byli „pozdvížení mezi národy“, tedy poté, co se začali uvědomovat jako národ a vážit si vlastních kulturních hodnot. Dobu před rokem 1809 považoval za předhistorickou.²⁰¹

Topeliové dílo *Finland framstäldt i teckningar* (vyšlo 1845–1852) bylo jedním z prvních obsáhlejších děl, zabývajících se finskou historií a geografii. Topelius v knize píše, že přestože byl národ Karélie r. 1323 rozdělen mezi dvě země, nelze část tohoto národa vyjmout z finské historie, a to zejména proto, že se v jejich středu uchovala velká část dávného finského lidového básnictví. V jiném svém díle pak uvádí, že Karelané mají jinou víru, zákony a správu než Finsko, ale svým jazykem a zvyky stále patří k národu Finů.²⁰²

6. Runebergův epos *Hirvenhihtäjät*

Karelští taškáři, obchodníci z východní Karélie, se objevují také v díle Johana Ludviga Runeberga (1804–1877). Švédsky píšící autor, který je považován za finského národního básníka, je zasadil jako vedlejší postavy do díla *Hirvenhihtäjät* (1832), prvního eposu národní finské literatury. Básnické dílo, které zobrazuje život prostého finského lidu středního Finska, je významné zejména proto, že je prvním dílem finské literatury, ve kterém vystupuje postava finského rolníka. Sihvo uvádí, že obchodníci v eposu jsou oni „*laukkuryssyt*“ z oblasti Arkangelsk, a dodává, že Runeberg jimi opravdu myslel Karelany, ne Rusy.²⁰³

Söderhjelm uvádí, že Cygnaeus považoval epos za „*kansallisimmasta (...) kenties oivallisimmastakin tuotteesta, mitä milloinkaan Suomessa on kirjoitettu*“²⁰⁴ („nejnárodnější (...) ba možná nejvýtečnější produkt, co byl kdy ve Finsku napsán“). Podle Jääskeläinena nemohla být náhoda, že autor zařadil do svého zobrazení národa také kmenové bratry žijící za hranicemi. Uvádí, že tím Runeberg chtěl vyjádřit sounáležitost Karelanů a Finů, jejichž vzájemné vztahy jsou v díle vylíčeny jako přátelské.²⁰⁵ Tomuto přátelskému vztahu dopomohla jazyková příbuznost a stejný původ.²⁰⁶ Runeberg se snažil obchodníky zobrazit jako veselé světoobčany.²⁰⁷

Tím, jak básník zobrazil taškáře, zvláště sympatického Ontreie, ukázal svého vlasteneckého

---

200 *Suomalaisuuden syntysanoja*, s. 380–382.

201 Tamtéž, s. 410–411.

202 Sihvo 2003, s. 145–146, 149.

203 Tamtéž, s. 76–77, 80.

204 Söderhjelm, s. 315.

205 Jääskeläinen, s. 27.

206 Estlander, Carl G. 1902, s. 319 in: Sihvo 2003, s. 85.

207 Sihvo 2003, s. 85.

ducha a porozumění povaze východokarelanů. Ontreiův charakter odpovídá pozdějším představám Finů o přátelských a energických Karelanech. Těmito vlastnostmi chtěl možná Runeberg ukázat, že karelští obchodníci se dostali mezi své bratry, neboť kmenovou příbuznost považoval za samozřejmou.²⁰⁸

7. Elias Lönnrot a *Kalevala*

Sběr lidové poezie ve východní Karélii vyvrcholil r. 1835 vydáním *Kalevaly*. Toto dílo se brzy po svém vydání stalo jedním ze základních kamenů budování národní identity a hrálo významnou roli v rozvoji národního cítění. Zatímco do té doby byl zájem o východní Karélii soustředěn v malém okruhu vzdělavců, vydáním tohoto díla se tato oblast dostala do širšího povědomí obyvatel Finska.

Kalevala je dílem švédského lékaře, vědce a badatele Eliase Lönnrota (1802–1884). Lönnrotův zájem o lidové básnictví se projevil již v jeho studentských letech. Ve své dizertační práci s názvem *De Väinämöine priscorum Fennorum numine* se zabýval Väinämöinenem, hrdinou a bohem starých Finů. Inspiraci a podporu ke sběru lidových básní a písní získal během svého učitelského působení v rodině profesora J. A. Törngrena zejména od jeho manželky Evy Törngren. Rodina bydlela v panství Laukko na jižním břehu Pyhäjärvi nedaleko Tampere. Zde se také poprvé setkal s taškáři z Dvinské Karélie a zaznamenával si jejich písně.²⁰⁹

7.1 Lönnrotovy cesty do východní Karélie²¹⁰

První Lönnrotova cesta za sběrem básní, kterou uskutečnil r. 1828, vedla do finské Karélie. Nashromážděný materiál vydal v letech 1829–1831 ve sbírce *Kantele taikka Suomen kansan sekä vanhoja että nykyisempiä runoja ja lauluja* (Kantele aneb staré i novější básně a písně finského národa). Sihvo na základě předmluvy nikdy nevydaného pátého sešitu této sbírky uvádí, že „Lönnrot oli ensimmäinen runonkeräjäromantikko, jolle Vienan Karjala oli toiviomaa“²¹¹ („Lönnrot byl prvním romantickým sběratelem básní, pro nějž byla Dvinská Karélie vysněnou zemí“). Lönnrot v předmluvě uvedl, že se ve Dvinské Karélii dalo očekávat velké a bohaté množství básní, neboť už Topelius starší od venkovských obchodníků, přicházejících z oblasti Archangelsk do Finska, získal převážnou část svých básní. Dále v ní psal, že je pevně rozhodnut vydat se „näiden

208 Viljanen, Lauri 1941, s. 40 in: Sihvo 2003, s. 85.

209 Anttila, s. 64, 67–76.

210 Oblast, kde cestoval a sbíral básně, je znázorněna v příloze C.

211 Sihvo 2003, s. 89.

*suomalaisten maalle*²¹² („do země těch Finů“). Sihvo uvádí, že stojí za povšimnutí, že Lönnrot považoval obyvatele Dvinské Karélie za Finy.²¹³

V následujících letech podnikl několik cest do východní Karélie. Zkušenosti a zážitky z cesty do Dvinské Karélie r. 1832 shrnul v rozsáhlém cestopisu.²¹⁴ O rok později navštívil v této oblasti několik menších měst, např. Vuoninen či Vuokkiniemi. Jak uvádí Sihvo, tyto oblasti byly nejpůvodnějším zdrojem lidových básní. Během této cesty potkal např. zpěváky Ontreie Malinena a Vaassilu Kieleväinena, jejichž epické písně Lönnrota nadchly.²¹⁵

Při následující cestě r. 1834 po Dvinské Karélii byl již rozhodnut, že z básní vytvoří sbírku svým rozsahem srovnatelnou např. s *Eddou*²¹⁶ či alespoň z části s Homérovými díly.²¹⁷ Významný podíl při sběru básní pro plánované dílo měl zpěvák Arhippa Perttunen, s nímž se Lönnrot při cestě potkal a jehož mnohé básně v eposu použil.²¹⁸

7.2 Reakce na *Kalevalu*

První verze *Kalevaly* vyšla v r. 1835. Krátce po jejím vydání již Lönnrot plánoval její rozšíření, které se stalo aktuální po vyprodání knihy r. 1847.²¹⁹ Při sestavování druhého vydání stál Lönnrot před problémem – měl příliš mnoho materiálu, který by stačil na sepsání sedmi různých *Kaleval*.²²⁰ Byl toho názoru, že má stejně jako zpěváci, přednášející osobitým způsobem básně a písně, právo vytvořit z nasbíraného materiálu jednotný celek. Epos je vytvořen z lidového básnictví, ale jako celek není lidový. Lönnrot se jako básník a spisovatel snažil vytvořit celistvě pojaté epické dílo, básně mu tak sloužily pouze jako materiál.²²¹

Kalevala získala již po svém prvním vydání velkou oblibu. Byla považována za „*aitona kansan runoilemana muinaiseepoksena*“²²² („pravý národem básněný dávný epos“) a objevovaly se i názory, že „*Lönnrotin (...) tehneen suuren täydellisen myytillisen kansalliseepoksen mitä hämmästyttävimmän löydön*“²²³ („Lönnrot (...) objevil pozoruhodně dokonalý mýtický epos“).

---

212 Anttila, s. 89.

213 Sihvo 2003, s. 89.

214 Tamtéž.

215 Tamtéž, s. 89–90.

216 Sběrka islandských epických písní.

217 Lönnrot 1911, s. 170, 186–187; Andersson, s. 176–177 in: Sihvo 2003, s. 90.

218 Sihvo 2003, s. 90.

219 Tamtéž.

220 Lönnrot 1911, s. 495 in: Tamtéž, s. 91.

221 Sihvo 2003, s. 91–92.

222 Tamtéž, s. 92.

223 Kaukonen, s. 425.

Říkalo se, že sesbíral střípky této dávné finské písně a zachránil ji tak před úplným zapomněním.²²⁴ Přestože Lönnrot sám zdůrazňoval, že dílo vytvořil tím, že sestavil básně, *Kalevala* byla považována za pravý epos. „*Muinaiseepoksena sitä oli odotettu ja selaisena sitä pidettiin.*“²²⁵ („Jako starý epos byla očekávána a za to byla také považována.“) Toto přijetí dobře ilustruje atmosféru období romantismu, kdy o takovémto eposu lidé snili. Jak uvádí Sihvo, „*tärkeintä ei ole, pitikö Lönnrot itse tai ei hänen aikalaisensa Kalevalaa kansaneepoksena vai ei, merkityksellisin on itsetunto, jonka Kalevala viritti Suomen kansassa*“²²⁶ („nejdůležitější není to, zda považoval sám Lönnrot nebo jeho současníci *Kalevalu* za národní epos nebo ne, nejvýznamnější je hrdost, kterou *Kalevala* vzbudila ve finském národu“).

Až na výjimky bylo ke *Kalevale* přistupováno s pietou, která téměř nedávala prostor jakékoliv kritice. J. G. Linsén dokonce prohlásil, že „*Suomi oli saanut 'historian' ja suomalainen kirjallisuus oli yltänyt 'melkein pä eurooppalaiseen asemaan'*“²²⁷ („Finsko získalo 'historii' a finská literatura dosáhla 'téměř evropské úrovně'“).

Kalevala byla oceňována i ve švédskojazyčných kruzích. Sihvo cituje slova Augusta Schaumana: „*Jokainen tunsikin jonkinlaista ylpeyttä sellaisen kansallisaarten omistamisesta, ja niin alettiin suomen kieltäkin katsella vähän toisin kuin ennen.*“²²⁸ („Každý cítil jakousi hrdost za vlastnění takového národního pokladu, a tak se začalo také na finský jazyk pohlížet trochu jinak než dříve.“)

Pro mladou studentskou generaci se *Kalevala* stala téměř uctívaným kultem. Řadu z nich inspirovala ke sběru poezie a zkoumání staré finské historie. Jejich kroky směřovaly za východní hranici Finska do Karélie.²²⁹

Celý název prvního vydání byl *Kalevala taikka Vanhoja Karjalan runoja Suomen kansan muinoisista ajoista* (*Kalevala* aneb Staré karelské básně z dávných dob finského národa). Samotný název tedy naznačoval, že epos je karelský. Druhá verze naproti tomu vyšla pouze pod názvem *Kalevala*, který čtenáře nijak nenaváděl k tomu, aby si epos spojovali s oblastí Karélie. Zkrácení jména mohlo mít podle Sihvo dva důvody. Buď souviselo s tehdejší tendencí upouštět od dlouhých názvů a nahrazovat je názvy stručnějšími, nebo tím chtěl Lönnrot dát více najevo své autorství.²³⁰

---

224 Kaukonen, s. 425.

225 Sihvo 2003, s. 92–93.

226 Sihvo 1969, s. 27.

227 Úryvek z Linsénovy řeči v SKS, 1961 in: Sihvo 2003, s. 93.

228 Schauman, August 1924, s. 19 in: Tamtéž.

229 Sihvo 2003, s. 93.

230 Tamtéž, s. 93–94.

7.3 Význam *Kalevaly*

Jak již bylo řečeno, finský národ cítil po odtržení od Švédska a připojení k Rusku silnou potřebu vytvořit svébytnou kulturu, která by nenapodobovala kulturu švédskou ani ruskou. Tato potřeba byla z velké části naplněna *Kalevalou*, která se stala „*sivistyksellinen vapauttaja*“²³¹ („kulturním osvoboditelem“).

Kalevala přispěla k posílení finského vlastenectví. Finové mohli být hrdí na svou vlast, která měla nyní opravdový národní epos. Lönnrot svým dílem ukázal, že Finsko má bohatou kulturní historii. *Kalevala* heroizovala staré Finy a ukazovala jejich statečnost a nadanost, čímž došlo k pozvednutí finského národního sebevědomí.²³²

Kalevala byla inspirací řadě umělců, vědců a badatelů ve druhé polovině 19. století. Sihvo uvádí²³³ „mýty“, které se staly základem kulturní tvorby inspirované *Kalevalou*, a které dle mého názoru také posílily finské národní cítění a sebevědomí.

1. Vznikl obecný názor, že *Kalevala* odhalila historii finského národa. Toto bylo podpořeno slovy Lönnrota, který ve druhém vydání *Kalevaly* uvedl, že epos pojednává o dávném životě a činech finských předků.
2. Byla obrazem starého finského náboženství. Jak uvádí Sihvo, o tom, zda bylo Lönnrotovým záměrem vytvořit z *Kalevaly* pohanský epos, vrcholící příchodem křesťanství, se dá jen spekulovat. Je však známo, že se v eposu vědomě vyhnul křesťanským prvkům.
3. Obsahovala finskou mytologii. K tomuto názoru se pojí Herderova myšlenka²³⁴ o tom, že „*jokaisella kansalla on mytologiansa kielessä*“ („každý národ má svou mytologii v jazyce“). Jazyk *Kalevaly* byl považován za bližší staré finštině než jiná nářečí, což vyplývalo z toho, že básně byly výhradně ve východofinských dialektech.
4. Nabídla teorii o rozptýlení finských kmenů.

*Kasvatti emo kanoja,
Suuren joukon joutsenia,
Kanat aialle asetti,
Joutsenet joelle saattoi;
Tuli kokko, niin kohotti,
Tuli haukka, niin hajotti.
Siipi-lintu, niin sirotti,
Yhen kantoi Karjalahan,*

*Kuřat hejno měla matka,
sněhobilá labuťátka,
ona vedla ke kurníku,
tato vedla ku rybníku;
přilít orel, rozplašil je,
přilít luňák, rozprášil je,
pták perutý rozptýlil je:
jedno zanes v Karéli,*

231 Sihvo 2003, s. 98.

232 Tommila, s. 55.

233 Sihvo 2003, s. 98–100.

234 Tuto myšlenku uvedl v úvodní větě díla *Hlasy národů v písničkách*.

*Toisen vei Venäjän maalle,
Kolmannen kotihin heitti.
Minkä vei Venäehelle,
Siitä kasvou kaupanmiesi,
Minkä kantoi Karjalhan,
Siitä se Kalervo kasvoi;
Kunkapa kotihin heitti,
Se sikesi Untamoinen
Ison päiviksi pahoiksi,
Emon mieli-murtehiksi.²³⁵*

*druhé zahnal v zemi ruskou,
v domovině nechal třetí.
V zemi ruskou zavedený,
vyrostl a stal se kupcem,
v Karélii zanesený
Kalervo byl pojmenován,
třetí pak, jenž doma zůstal,
Untamoinen, narodil se
ku neštěstí svého otce,
ku zármutku svojí matky.²³⁶*

5. Dala náměty k obrazům, používaným později jako alegorie v souvislosti s politikou. *Kalevala* byla např. ztotožňována s Finskem a představovala oblast morálky a světla, zatímco Pohjola byla jakožto místo zlých a temných sil připodobňována k carskému Rusku, utlačujícímu Finsko.
6. Přislíbila Väinämöinenův návrat. Zvláště během politicky napjatých období si Finové přáli spojit návrat národního hrdiny s lepší budoucností národa.

7.4 Dějiště *Kalevaly*

V předmluvě prvního vydání Lönnrot uvedl, že *Kalevala* zobrazuje boj mezi Finy a Laponci. O dějišti *Kalevaly* začal Lönnrot přemýšlet až poté, co se rozproudila debata, kde se děj odehrává. Usoudil, že by to mohlo být v Karélii. Od toho však upustil poté, co bylo uveřejněno několik článků, popírajících historičnost dvou z ústředních postav Väinämöinena a Ilmarinena s tím, že Finsko nikdy nemělo opravdové hrdiny. Lönnrot změnil stanovisko a prohlásil, že se děj odehrává v oblastech dávné Bjarmie v Daleké Karélii. *Kalevala* byla podle něj Dvinská Karélie a Pohjola Bjarmia. Toto pojetí mu bylo také vytýkáno s tím, že Pohjola a Bjarmie se nedají srovnávat. Jak dopadla polemika, není jasné, ale v myslích čtenářů zůstala představa, že dějištěm *Kalevaly* je Bjarmia.²³⁷

V předmluvě druhého vydání *Kalevaly* uvedl, že nad všechny domněnky o době a místě básně je nejpravděpodobnější ta, podle níž básně pocházejí z doby říše Bjarmia z jihovýchodních břehu Bílého moře nebo z oblastí mezi Finským zálivem a Bílým mořem. Dále předložil názor, že Finové, u kterých se básně zachovaly, jsou „*vanhan rikkaan, voimakkaan ja kuuluisan Permian kansan suoraa jälkisukua*“²³⁸ („přímými potomky starého národa bohaté, silné a slavné říše

235 Lönnrot, *Kalevala 1849* [online]. Runa 31, verše 1–18.

236 Lönnrot, *Kalevala*, 1980. Runa 31, verše 1–18, s. 533.

237 Sihvo 2003, s. 94–95; Sihvo 1969, s. 28.

238 Lönnrot 1911, s. 519–20 in Sihvo 2003, s. 96.

Bjarmia“). Podle něj si tito lidé zachovali kulturu a obchodnické nadšení z té doby. Také v dopise z r. 1851 francouzskému překladateli *Kalevaly* Le Ducovi napsal, že Bjarmia je dějištěm v *Kalevale*, ale zdůrazňuje, že její básně nyní žijí v ruské Karélii.²³⁹

Názor, že Karelané pocházejí z Bjarmie, zastávali i další historici, např. M. A. Castrén či J. F. Kajaani, který svůj názor opíral mj. o *Kalevalu* a *Kanteletar*.²⁴⁰ Podle Castréna Karelané v době, kdy pobývali v Bjarmii, vykonávali hrdinské činy hodné toho, aby se staly tématem písní a mýtů. Karelané však podle něj nebyli jedinými autory kalevalských básní. Jejich autorství připisoval všem finským kmenům a odůvodňoval svůj názor tím, že zlomky básní lze ještě nalézt ve finských oblastech Häme a Pohjanmaa či Estonsku.²⁴¹ Obyvatele Bjarmie považoval za finský příbuzný národ.²⁴²

Zacharias Topelius mladší se zabýval Pohjolou. Tu přirovnával k zemi Kveenland a zasazoval ji do oblasti Kainuu.²⁴³ Tato země byla podle něj pro obyvatele *Kalevaly* „*pimeä ja mystinen maailma*“ („temným a mystickým světem“). Země Kveenland se nacházela v dnešní Severní Pohjanmaa a její původní obyvatelé, Karelané, přišli od řeky Severní Dvina.²⁴⁴

7.5 Bjarmia

Bjarmia je bájná země označovaná také jako Bjarmaland, Permia nebo Perma. Na konci 18. století se tato země stala ideálním tématem romantického historického bádání. Národ Finů začal pátrat po vlastní mytologii. V té době se jí zabýval např. historik Jacob Adlerbeth, který ji umisťoval do území Ruska, konkrétně ke břehu Bílého moře. Podle spisovatele Daniela Juslenia se nacházela v oblasti Turku. Adlerbeth uvádí, že Finové a Permové měli stejný původ, jazyk a boha. Podle něj mohla být Bjarmia pradomovinou finského národa. Když ztratila svou samostatnost a byla nucena podrobit se jiným králům, došlo k přesunu obyvatel a vznikl tak kmen Finů, Laponců a Kveenů.²⁴⁵

O zemi Bjarmia přednášel také historik Reinhold von Becker na Turkuské akademii. K jeho posluchačům patřil mj. Lönnrot, Snellman a Runeberg,²⁴⁶ kteří byli podle Sihvo velmi pravděpodobně ovlivněni Beckerovým názorem, že Bjarmia měla významnou roli v historii

---

239 Lönnrot 1911, s. 519–20 in Sihvo 2003, s. 96.

240 Sihvo 2003, s. 96.

241 Castrén, M. A. 1870 (IV), s. 116–117 in: Sihvo 2003, s. 97.

242 Castrén, M. A. 1857, s. 144, in: Sihvo 2003, s. 97.

243 Oblast ve středním Finsku, nacházející se u hranic s Ruskem. Podle kartografického portálu Google Maps [online]. Dostupné z: <http://maps.google.com>, 12. 5. 2014.

244 Přednášky Z. Topelia, s. 96–99 in: Sihvo 2003, s. 97.

245 Adlerbeth, Jacob 1813, s. 110–114 in: Sihvo 2003, s. 52.

246 Castrén 1937, s. 6–7.

finského národa.²⁴⁷

Z hlediska Bjarmie bylo nejvýznamnějším dílem Arwidssonův švédský překlad díla německého historika Fridrich von Rühse *Finnland und seine Bewohner* z r. 1827. Arwidsson do ní vložil i své dodatky, které měly více objasnit dávnou historii Finska. Jeho teorie byla taková, že Bjarmia se nacházela za Bílým mořem na březích řeky Severní Dvina. Popisoval tuto říši jako mocnou a bohatou.²⁴⁸

Bjarmií se ve svých dílech zabýval také A. J. Sjögren. Památky po této zemi zkoumal r. 1826 na březích Bílého moře v oblasti Archangelsk. Zdrojem mu byly zvyky a tradice lidu či poruštěné původně finské místní názvy.²⁴⁹ Na základě svých zjištění a nálezů poté uvádí, že Bjarmia nebyla jen vymyšlenou pohádkovou zemí islandských autorů ság.²⁵⁰

Bjarmia byla považována za zemi, ve které vznikla bohaté epické básnictví, jež bylo později možno v méně bohaté podobě nalézt ve východní Karélii. Byla to jakási utopická vysněná země. Převládaly názory, že se nacházela v oblasti Archangelsk. Obchodníci, mylně považovaní za obyvatele Archangelsku, kteří z této oblasti cestovali do Finska, byli považováni za potomky dávných obyvatelů Bjarmie.²⁵¹

8. Další sběratelé básní

Lönnrotův epos *Kalevala* a Runebergova básnická sbírka *Hirvenhihtäjät* byly podnětem k rozvoji finského národního ducha. Na přelomu 30. a 40. let 19. století probudily především mezi mladými studenty silný národní idealismus. Inspirováni Lönnrotem a *Kalevalou*, vydávali se mnozí do východní Karélie, kde se věnovali sběru básní. Poznatky a zkušenosti ze svých cest poté často publikovali. Cestopisy byly ve 40. letech nejdůležitějším literárním žánrem. Velmi oblíbené byly např. Lönnrotovy cestopisy, ve kterých konstatoval nejen to, že východokarelané patří ke kmenu Finů, ale také velmi umně zobrazil jejich charakter a zvyky. Díky cestopisům byla velmi důkladně zmapována oblast východní Karélie. Největší přínos cestopisů byl ten, že podaly současníkům detailní obraz východní Karélie.²⁵²

K mladé generaci ovlivněné *Kalevalou* patřili např. P. Tikkanen, Klaus F. Corander, D. E. D. Ahlqvist či F. Polén. Tito studenti byli členy studentského spolku, který se jejich přičiněním začal věnovat sběru lidového básnictví, výzkumu jazyka a šíření literatury v národním

---

247 Sihvo 2003, s. 52.

248 Tamtéž, s. 53.

249 Sjögren, Johan A. 1861, s. 78–79 in: Tamtéž, s. 55.

250 Sihvo 2003, s. 55.

251 Tamtéž.

252 Tamtéž, s. 100–101.

jazyce.²⁵³

Sběru básní se věnovali A. Ahlqvist, D. E. D. Europaeus, F. Polén, Z. Sirelius a E. Rudbeck. Inspirací jim byla *Kalevala* a *Kanteletar*. Motivací k jejich cestám byla nejen touha spatřit východní Karélii, domov básní, ale také sběr dalšího materiálu ke *Kalevale* a hledání památek finských předků. Nejpilnějším sběratelem básní byl D. E. D. Europaeus. Svě dlouhé cesty uskutečnil v letech 1845–1854 a k jeho největším zásluhám patří objevení lidového básnictví Ingrie.²⁵⁴

9. Mathias Aleksanteri Castrén

Další významnou osobností, která měla spojitost s východní Karélii, byl M. A. Castrén (1813–1852). Castrén studoval nejdříve východní a klasické jazyky a filozofii, později však svou pozornost zaměřil na jazyky a národy severní Eurasie. Jeho první badatelské kroky vedly do finského Laponska, kde zkoumal jazyk, lidové básnictví a mytologii Sámů. Další cestu podnikl do východní Karélie, kde se důkladně obeznámil s tamějším lidovým básnictvím. Poté ve svém bádání pokračoval dále na východ, do severního Ruska. Při cestách po ruské Sibiři se věnoval studiu uralských jazyků. Při této cestě zmapoval málo početné samojedské národy, žijící v okolí pohoří Ural. Roku 1851 byl jmenován prvním profesorem finského jazyka a literatury na Helsinské univerzitě, kde přednášel o zmíněných národech, finské a ugrofinské mytologii a *Kalevale*. Castrén je pokládán za zakladatele uralistiky, jazykovědné disciplíny zabývající se jazyky uralských národů. Byl první, kdo se těmito národy zabýval. Jeho význam spočívá také v tom, že dokázal výtečně analyzovat a srovnávat nasbírané jazykové materiály, např. lidové básně. Patří tedy k nejvýznamnějším osobnostem na poli srovnávací jazykovědy.²⁵⁵

Na Castrénovo hlavní badatelské zaměření, studium finských příbuzných národů, měl velký vliv *Lauantaiseura* (Sobotní spolek), který navštěvoval. Tento helsinský literární spolek, navazující na národně-romantický zájem akademie v Turku, sdružoval řadu tehdejších významných spisovatelů, jeho členem byl mj. Elias Lönnrot. Tito dva společně podnikli několik cest do východní Karélie, na kterých Lönnrot seznámil Castréna s finskými příbuznými národy. Byl mu tak pravděpodobně klíčovou inspirací k jeho budoucí činnosti.²⁵⁶

Kromě finských příbuzných národů se Castrén věnoval také finskému lidovému básnictví a dávné historii kmene Finů. Zde mu byl také inspirací Lönnrot, jehož *Kalevala* Castréna doslova nadchla. Tři roky po vydání její první verze se vyjádřil, že „*Kalevala ei vain isänmaallisista syistä*,

---

253 Sihvo 2003, s. 102.

254 Tamtéž, s. 102–103.

255 Salminen.

256 Sihvo 2003, s. 103.

vaan kirjallisella arvollakin oli hankkinut Suomelle sijan Europan²⁵⁷ kirjallisuudessa.²⁵⁸ („Kalevala nejen z vlasteneckých důvodů, nýbrž také svou literární hodnotou, opatřila Finsku místo v evropské literatuře.“) Jeho vynikající švédský překlad *Kalevaly* vyšel r. 1841.²⁵⁹ Castrénovo nadšení pro *Kalevalu* je zřetelné také ze slov, která pronesl v r. 1851, krátce před svou smrtí. *Kalevala* pro něj byla písní, která v jeho duši „sytytti ensimmäisen liekin isänmaan kieleen ja kirjallisuuteen“²⁶⁰ („roznítla první plamen pro jazyk a literaturu vlasti“), a do které by se býval rád vrátil.²⁶¹

Castrén považoval *Kalevalu* za pravý dávný epos.²⁶² Následující úryvek z jeho přednášek naznačuje postoj, jaký zaujímal k básním *Kalevaly*:

„Runot puhuvat meille vuosisatojen yön takaa sanoja isien uskosta, heidän viisaudestaan ja voimastaan. Me omistamme niissä aarten, jota Homeros, Ossian ja Eddat eivät pimennä. Niin, olen varma siitä, että se aika on pian käsillä, jolloin Suomen pojat tuntevat itsensä ylpeiksi näistä harmaista muinaismuistoista. Ihanammin kuin Väinön kantele ei kaiu Orfeuksen lyyra (...) Suomen kansa heijastaa sekä kielessä, tavoissa, kansallisuudessa että runoissaan samaa suuruutta ja syvyyttä, sisäistä henkistä voimaa. Se että Väinämöinen on otettu tämän Suomen kansassa asuvan voiman esikuvaksi, johtuu siitä, että minä en voi käsittää häntä muuten kuin Suomen kansan ideaalina. Kaikki suuri ja jalo mitä kansa voi ajatella, omistettiin Väinämöiselle.“²⁶³

„Básně k nám hovoří zpoza noci staletí slova o víře otců, jejich moudrosti a síle. Vlastníme v nich poklad, který Homeros, Ossian a Eddy nezastíní. Tak, jsem si jistý, že brzy přijde ten čas, kdy se finští chlapi budou cítit hrdí na tyto dávné šedé památky. Úžasněji než Väinövo kantele nezní Orfeova lyra (...) finský národ odráží jak v jazyce, způsobech, národnosti, tak svých básních, stejnou velikost a hloubku, vnitřní duševní sílu. To, že je Väinämöinen vzat jako příklad této síly, žijící ve finském národu, vyplývá z toho, že ho nemohu chápat jinak než ideál finského národa. Vše velké a drahé, na co národ může pomyslet, bylo věnováno Väinämöinenovi.“

Už finská Karélie pro něj byla cizokrajnou zemí, jejíž obyvatelé mu svými zvyky, způsobem jakým přemýšleli, a náklonností ke starým básním a příběhům připomínali dávnověk.²⁶⁴

Castrén si velmi vážil finského národa, jeho jazyka a kultury. Je to patrné z jeho přednášek o *Kalevale*, které byly vydány v jeho souhrnném díle. Jeho cílem bylo dokázat, že Finové nejsou jen národ odtržený od zbytku světa, ale že finské příbuzné národy tvoří velkou část světové populace.²⁶⁵ Na základě jazykového porovnání lidových básní se snažil dokázat, že příbuzné národy Finska žijí

257 Tato chyba je v originále.

258 Tallgren, s. 27.

259 Tamtéž, s. 25–27.

260 Tamtéž, s. 26.

261 Tamtéž.

262 *Kalevala* 1841 in: Sihvo 2003, s. 103–104.

263 Castrén, M. A. 1870 (VI), s. 63, 61 in: Tamtéž, s. 104.

264 Castrén M.A. 1870 (I), s. 79 in: Tamtéž.

265 Castrén, Gunnar 1945, s. 71 in: Tamtéž.

nejen na Sibiři, ale také např. v oblasti Mongolska. Tvrdil, že Finové a tyto příbuzné národy měly v minulosti společný domov v pohoří Altaj v centrální části Asie.²⁶⁶

Svémi názory byl spíše vlastenec a romantik. To lze zdůvodnit tím, že neprosazoval nijak důrazně finštinu. Nechtěl, aby se finská vzdělanost rozdělila na finskou a švédskou. Zastával názor, že Finové si musí sami vybudovat národního ducha, když to neudělali (ti) vzdělaní. Finy myslel finské sedláky, které považoval za původní finský národ. Sám si jich velice vážil a tvrdil, že by si jich měl vážit každý Fin.²⁶⁷

Co se týče Švédska a jeho vlivu na finský národ, zaujímal Castrén podobné názory jako turkuští romantici o několik desítek let dříve. Tvrdil, že se Finové musí osamostatnit a nadobro tak vyjít ze stínu Švédska. Švédové dle jeho názoru potlačovali to „národní“ ve Fínech místo toho, aby to rozvíjeli. Až příliš vyzdvihovali švédskost a vzbuzovali tak ve Fínech pochyby o vlastním národu a schopnostech. Podle Castréna bylo možno vystoupit ze švédského stínu pomocí síly, kterou nacházel ve zvycích, jazyce, písních a národnosti Finů. Jako důkaz této síly uváděl *Kalevalu*.²⁶⁸

Z hlediska této práce je důležité zejména Castrénovo zaujetí *Kalevalou*, jejíž básně ho přivedly k hlubšímu zájmu o oblast východní Karélie. Jeho činnost byla ve své době velmi významná. Jak již bylo uvedeno výše, Finové se v průběhu 19. století začali stále více uvědomovat jako samostatný národ, který má svůj jazyk, svébytnou kulturu a vlastní minulost. Castrénova badatelská činnost a její výsledky byly velmi důležité pro rozvoj a posílení národního cítění a uvědomění Finů.

---

266 Salminen.

267 Castrén, G., s. 23 in: Sihvo 2003, s. 105.

268 Tallgren, s. 27–28.

IV. ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zabývala východní Karélií. Na začátku jsem představila pojem Karélie a vysvětlila nejdůležitější termíny, které s ním souvisí. Pro snadnější orientaci v pojmech jsem do textu vložila příslušné mapy Karélie. Tím tedy bylo čtenáři přiblíženo geografické a správní dělení této oblasti.

Následně jsem se zabývala rozvojem národního cítění a uvědomění, které souvisí s vlastenectvím a nacionalismem. Při nástinu pojmů vlastenectví a nacionalismu jsem vycházela z teorií M. Hrocha a definic A. Heywooda. Snažila jsem se ukázat, jak spolu tyto pojmy souvisí a jaký je mezi nimi rozdíl. Dále jsem popsala fáze finského národního uvědomění a vymezila tak období formování vlastenectví, kterým se tato práce dále zabývala.

Druhá kapitola byla věnována historii východní Karélie. Zde jsem čerpala z knihy *Karjalan kansan historia*, jejímiž autory jsou H. Kirkinen, P. Nevalainen a H. Sihvo, dále z úvodní části díla *Itä-Karjalan kysymys* od M. Jääskeläinena a historie od r. 1917 je popsána podle A. Laineho článku *Venäjän Karjala 1900-luvulla*, zařazeného v knize *Karjala: kieli, kansa, kulttuuri* od P. Nevalainena a H. Sihvo. V této kapitole je uvedeno poměrně mnoho místních názvů. Ty jsem se snažila vysvětlit buď v poznámce pod čarou nebo vloženými mapami.

Ve třetí kapitole, pro kterou mi jako hlavní zdroj sloužilo dílo *Karjalan kuva* od H. Sihvo, jsem se soustředila na vztah finských vzdělanců k východní Karélii v první polovině 19. století. Nejdříve jsem uvedla politickou a národní situaci ve Finsku po r. 1809. Poté jsem se popsala období, kdy několik málo vzdělanců hledalo odpověď na otázku, co vlastně znamená být Finem. Dále jsem popsala počátky zájmu o lidové básnictví a uvedla několik osobností, které se zabývali sběrem lidových básní. Po dvou krátkých částech, zabývajících se otázkou finské historie a zobrazení Karelanů v díle „národního básníka“ J. L. Runeberga, jsem se věnovala *Kalevale*, jejímu vzniku, přijetí, významu a polemice o tom, kde se *Kalevala* odehrává. V souvislosti s dějištěm *Kalevaly* byla přiblížena také bájná země Bjarmia. Práce je zakončena pojednáním o významném jazykovědci a etnografovi M. A. Castrénovi.

Východní Karélie značí oblast obydlenu Karelany, která neleží na území dnešního Finska. Jedná se tedy o oblast, ležící v Rusku, proto bývá nazývána také ruská Karélie. Oblast východní Karélie, tvořená dvěma historickými provinciemi, Dvinskou a Oloněckou Karélií, odpovídá přibližně dnešní *Karelské Republice*.

Východní Karélie má poměrně bohaté dějiny. Počátky jejího osídlení se datují do doby kamenné, asi 7000 let př. n. l. První obyvatelé do této oblasti přicházeli z východu. Během mladší doby železné, okolo počátku našeho letopočtu, docházelo k postupnému rozdělování obyvatel, což vedlo k vytvoření kmenů, které se odlišovaly způsobem života, obchodními styky a také různými nářečími. Centrem východní Karélie se ke konci prvního tisíciletí stal severní břeh Ladožského jezera. V 11. století začal být život ve východní Karélii ovlivňován Novgorodem. Přestože mu však Karelané platili daně, uchovali si nezávislost. Ve 13. století o tuto oblast projeví zájem dva sousední státní celky, Švédsko a Novgorod. Následkem toho byla Karélie poprvé rozdělena. Od té doby byla Karélie po několik staletí místem bojů mezi Švédskem a Novgorodem (později Ruskem). Následkem bojů došlo několikrát ke změně hranic. Pro mnoho Karelanů znamenaly mocenské boje především neklid a nejistotu, ke které přispěly v 17. století také náboženské a průmyslové nepokoje. V 16. století docházelo k hospodářskému růstu, zejména díky zpracování soli. V 17. a 18. století se zde dařilo zemědělství a vznikala také nová města. V 19. století se rozvíjel vzdělávací systém a lidé se začali zajímat o vlastní jazyk a finštinu.

Počátek 20. století se nesl v duchu reformních snah. Obyvatelé východní Karélie žádali o rozšíření svých práv, ale jejich snahy byly z převážné části potlačeny ruskou vládou, jejímž cílem byla v té době rusifikace národních menšin. Otázku vlastních práv a postavení v rámci ruského státu však Karelané opět vynesli na povrch r. 1917, kdy v Rusku vládly vnitřní politického nepokoje. V letech 1918–1922 se východní Karélie stala cílem Finů, kteří oblast, kde žil jejich příbuzný národ, chtěli vysvobodit z rukou Ruska a připojit k Finsku. Tyto kmenové války však skončily neúspěšně. Karelané myšlenky připojení k Finsku nebyli nijak výrazně nakloněni, někteří si přáli samostatný stát. Roku 1920 byla založena *Karelská Dělnická Komuna*, sloužící jako „útočiště“ pro finské příznivce komunismu, čímž oblast východní Karélie získala autonomii. Dvacátá a třicátá léta byla obdobím střídajícího se finského a ruského vlivu. Zároveň však vzrostl zájem o karelštinu, pro kterou byla vytvářena spisovná podoba. Během finsko-ruské pokračovací války byly zhruba dvě třetiny obyvatel evakuovány do jiných ruských oblastí, odkud se po válce opět vrátily domů. Konečná podoba spisovné karelštiny zatím nebyla schválena. Karelštinou mluví zejména staří lidé na venkově, ve školách je vyučováno převážně v ruštině. V průběhu dvacátého století byla karelská autonomní oblast několikrát přejmenována, v současnosti nese název *Karelská republika*.

Vlastenectví je spojováno s první fází národního uvědomování, kdy v úzkém okruhu učenců došlo k probouzení zájmu o jazyk, kulturu a historii vlastního národa. Tyto tři věci tvořily základ rozvoje národní identity. První fáze národního uvědomění probíhala ve Finsku v první polovině 19.

století a byla silně ovlivněna myšlenkami národního romantismu.

Rok 1809 znamenal přelom ve finské historii. Území obydlené Finy se stalo autonomním velkoknížectvím. Jedním z důsledků této změny bylo to, že se Finové začali uvědomovat jako národ. Myšlenky národního romantismu pomohly v hledání národní identity. Otázkou „co je to být Finem?“ se na počátku 19. století zabývala skupina vzdělanců, nazývaných turkuští romantici. Ti zdůrazňovali význam jazyka jakožto důležitého pojítka mezi příslušníky národa a tvrdili, že skrze jazyk lze proniknout do dávné historie národa. Důležitý byl také jejich zájem o lidové básnictví, neboť jím ukázali cestu do východní Karélie.

Otevření hranic a styk s Karelany Finům ukázal, že na východě žil národ, hovořící jazykem podobným finštině. Obchodníci putující z východní Karélie do Finska se stali inspirací pro L. Runeberga, jenž postavu karelského taškáře zahrnul do svého básnického eposu *Hirvenhihtäjät*. Tito Karelané byli často dobrými zpěváky a přinášeli do Finska karelskou poezii.

Finové spatřovali v karelské poezii možnost nalezení kořenů vlastní národní identity a kultury, což mnohé inspirovalo k cestám do východní Karélie, jejichž cílem byl sběr lidové poezie. Nejvýznamnějším sběratelem byl Elias Lönnrot, jež s nasbírané poezie vytvořil epos *Kalevala*, vysoce oceňovaný již krátce po svém prvním vydání v r. 1835. *Kalevala* se stala základním kamenem budování finské národní identity. Byla považována za pravý národní epos a ukázala, že Finové mají své vlastní kulturní hodnoty, nenapodobující švédské ani ruské. Díky *Kalevale* byli Finové hrdí na svůj národ a vlast. Název prvního vydání *Kalevaly* přímo odkazoval ke Karélii a v jeho předmluvě Lönnrot také uvedl, že děj se odehrával v oblasti východní Karélie. Po Lönnrotovi se do východní Karélie vydávali další sběratelé básní, hledající kromě dalších básní také památky po finských předcích.

K posílení kladného vztahu Finů k východní Karélii přispěl také M. A. Castrén a to nejen tím, jak si vysoce cenil *Kalevaly*, ale především proto, že zdůrazňoval příbuznost Finů, Karelanů a dalších národů.

Jak ukázala tato práce, východní Karélie je velmi úzce spjata s počáteční fází finského národního uvědomění. Její význam spočívá především v tom, že pomohla Finům nalézat kořeny národní identity a tím přispěla k rozvoji finského vlastenectví, neboť dala Finům národní epos, na který mohli být hrdí. Východní Karélie byla považována za místo, kde se v dávných dobách nacházela pradomovina Finů, bájná bohatá země Bjarmia. Tímto tato oblast také přispěla k rozvoji finského národního cítění, neboť tato teorie hovořila o dávné moci a slávě kmene Finů.

Výsledkem práce je objasnění počátků finského zájmu o východní Karélii, které daly základ pozdějším myšlenkám vzájemné finské a karelské sounáležitosti, přispěly k vytvoření myšlenky Velkého Finska a vedly až k ozbrojené snaze Finů východní Karélii dobýt a připojit k Finsku. Tyto fáze vývoje vztahu Finů a východní Karélie jsou jistě velmi zajímavým tématem k budoucímu zpracování.

V. POUŽITÉ PRAMENY

Primární literatura

LÖNNROT, Elias: *Kalevala 1849*. [online] Dostupné z: <http://www.finlit.fi/kalevala/>.

LÖNNROT, Elias: *Kalevala*. Praha: Odeon 1980 (přeložil Jan Holeček).

Sekundární literatura

ANTTILA, Aarne: *Elias Lönnrot: Elämä ja toiminta*. Helsinki: SKS 1985.

CASTRÉN, Lisa: *Bjarmaland Permasta – kansallisen romantiikkamme karjalaisesta sankarivaltakunnasta*. Helsinki: [s.n.] 1937.

CASTRÉN, Lisa: *Adolf Ivar Arwidsson isänmaallisena herättäjänä*. Helsinki: Suomen historiallinen seura 1951.

HEYWOOD, Andrew: *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishing 1994.

HROCH, Miroslav: *V národním zájmu*. Praha: Lidové noviny 1999.

HROCH, Miroslav: *Obrození malých evropských národů: I. Národy severní a východní Evropy*. Praha: Univerzita Karlova 1971.

HÄMYNEN, Tapio; SIHVO, Hannes: *Kahden Karjalan välillä, kahden riikin riitamaalla*. Studia carelica humanistica 5. Joensuun yliopisto 1994.

JUTIKKALA, Eino; PIRINEN, Kauko: *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny 2001.

JUTIKKALA, Eino; PIRINEN, Kauko: *Suomen historia: asutuksen alusta Ahtisaareen*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY 1999.

JUTIKKALA, Eino: *Itä-Karjalan ja Kuolan historiaa*. Zvláštní výtisk z *Itsenäinen Suomi* N:o 8-9/1941. Helsinki 1941.

JUVA, Einar W.: *Suomen kansan historia 4: kansallinen herääminen*. Helsinki: Otava 1966.

JÄÄSKELÄINEN, Mauno: *Itä-Karjalan kysymys: kansallisen laajennusohjelman synty ja sen toteuttamisyriytykset Suomen ulkopoliitikassa vuosina 1918-1920*. Porvoo: WSOY 1961.

KAUKONEN, Väinö: *Elias Lönnrotin Kalevalan toinen painos*. Helsinki: SKS 1956.

- KIRKINEN, Heikki: *Keitä karjalaiset ovat?* In: NEVALAINEN, Antti; SIHVO, Hannes: *Karjala: kieli, kanssa, kulttuuri*. Helsinki: SKS 1998.
- KIRKINEN, Heikki; NEVALAINEN, Pekka; SIHVO, Hannes: *Karjalan kansan historia*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY 1994.
- KOSKIMIES, Rafael: *Porthanin aika: tutkielmia ja kuvauksia*. Helsinki: Otava 1956.
- LAINEN, Antti. *Suur-Suomen kahdet kasvot: Itä-Karjalan siviiliväestön asema suomalaisessa miehityshallinnossa 1941-1944*. Helsinki: Otava 1982.
- LAINEN, Antti: *Venäjän Karjala 1900-luvulla* In: NEVALAINEN, Antti; SIHVO, Hannes: *Karjala: kieli, kanssa, kulttuuri*. Helsinki: SKS 1998.
- LEHTIPUU, Markus: *Karjala*. Helsinki: Suomalainen matkaopas 2011.
- LINDROOS-ČERMÁKOVÁ, Hilka: *Suomi-Tšekki-Suomi taskusanakirja*. Helsinki: WSOY 2003.
- MIKKONEN, Pirjo; SALONEN, Minna; MANNI-LINDQVIST, Tiina (ed.): *Kielitoimiston nimiopas*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2008.
- MYLLY, Juhani: *Kansallinen projekti: historiankirjoitus ja politiikka autonomisessa Suomessa*. Turku: Kirja-Aurora 2002.
- SALMINEN, Tapani: *Castrén, Matthias Alexander (1813–1852), suomen kielen ja kirjallisuuden professori*. [online] Helsinki: SKS 2002
Dostupné z: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3164/> (14. 7. 2014).
- SEPPÄLÄ, Helge: *Vuosisatainen taistelu Karjalasta*. Helsinki: Taifuuni 1994.
- SIHVO, Hannes: *Karjalan löytäjät*. Helsinki: Kirjayhtymä 1969.
- SIHVO, Hannes: *Karjalan kuva: karelianismin taustaa ja vaiheita autonomian aikana*. Helsinki: SKS 2003.
- SLOBODOVÁ, Petra: *Spisovatelky kraje Tornionlaakso*. Praha 2008. Diplomová práce. UK, Filozofická fakulta, Ústav lingvistiky a ugrofinistiky.
- Suomalaisuuden syntysanoja: kokoelma kansallisten suurmiestemme kirjoituksia*. Helsinki: SKS 1909.
- SÖDERHJELM, Werner: *Johan Ludvig Runeberg: Hänen elämänsä ja runoutensa I*. Helsinki: Otava 1904.
- TALLGREN, Aarne M.: *Mathias Aleksanteri Castrén*. Helsinki: [Kansanvalistusseura] 1913.
- TOIMMILA, Päiviö: *Mitä oli olla suomalainen 1800-luvun alkupuolella* In: TOIMMILA, Päiviö; POHLS, Maritta: *Herää Suomi: suomalaisuusliikkeen historia*. Kuopio: Kustannuskiila 1989.

VASENIUS, Valfrid: *Zacharias Topelius ihmisenä ja runoilijana I*. Helsinki: Otava 1912.

Velký sociologický slovník. Díl 2: P-Ž. Praha: Karolinum 1996.

VILJANEN, Lauri: *Suomen kirjallisuus III: Turun romantiikosta Aleksis Kiveen*. Helsinki: SKS 1964.

Internetové zdroje

<http://www.finlit.fi/kalevala/>

<http://maps.google.com>

<http://www.kansallisbiografia.fi>

<http://www.kotus.fi>

Použité zkratky

SKS Suomen kirjallisuuden seura (Společnost finské literatury)

WSOY Werner Söderström Osakeyhtiö (nakladatelství Werner Söderström a.s.)

VI. PŘÍLOHY

Přílohy v textu

Mapa 1: Karélie

Mapa 2: Karélie

Mapa 3: Odstoupená Karélie

Mapa 4: Ingridie

Mapa 5: Kraj Käkisalmi

Mapa 6: Repola a Porajärvi

Obr. 1: Skalní kresba v oblasti řeky Uikujoki

Zdroje uvedeny u jednotlivých příloh v textu.

Samostatné přílohy

Příloha A. Geografická mapa Karélie

Školní atlas světa, 2. vyd. Praha: Kartografie 2007, s. 78.

Příloha B. Vývoj finských hranic v letech 1323–1947

Hämynen; Sihvo, s. 18.

Příloha C. „Naleziště“ básní *Kalevaly*

HAPIO, Markku et al.: *Karjala 4: Karjalan vaiheet*. Hämeenlinna: Karisto 1983, s. 36.